

Maximilianus nunc Cæsar est genitus: uir sane foris domiç; præclarus, & ingenijs maxime fauit. Cuius rei gratia præcipuos inter aulicos habuit Georgium summū theologum, qui nunc agit Romæ eius opera cardinalem Vlyxiponensem. Ioannes Alfonso patri successit, qui ætate florēte lapsus ex equo, sine liberis decessit. Post quem Emanuel eius frater rem hodie tenet.

Ioannes ij.
Emanuel

R. VOLATERRANI COMMENTARIORVM VRBANORVM LIBER III. GALLIA

Celte
Galli
Germani
Galate

Diuisio
Gallie
Brachæ

ALLOS omnes & Germanos uno uocabulo ueteres Græci Celtas, Romani Gallos appellabant. Nam & Germaniam Comatam Galliam dicebant. Postquam uero Rhenum transiere, inç; Gallorum finibus constitere, ab inita quodam modo adfinitate, Latini Germanos uocauerunt. Gallos deinde Græci Galatas, ab Herculis filio. Hercules enim, ut scribit Diodorus li. ij. de uicto Geryone, in Galliã ueniens Alexiam condidit ciuitatem, ac è uirginis cuiusdam eius loci indigenæ cõplexu Galatē genuit, qui regnum obtinēs incolis nomen dedit. Isidorus quoq; ἀπὸ τοῦ γάλακτος dicit appellari, quod Gallorū corpora ob imensa frigora modo lactis albescant. Quod sanè non discrepat à uersu Vergiliano. Virgatis lucent sagulis tum lactea colla. Romani triplicem fecere, Togatam, eandem & Cisalpinam in Italia, à Toga cum Latio cõmuni. Comatam, quo nomine, ut ait Plinius, omnem transalpinam Galliam uocabant, ab intonsis crinibus, ut Lucani etiam carmen testatur. Crinibus effusis toti perlate comatæ. & Brachatam olim que nunc Narbonensis, teste item Plinio, dicta est à Brachis, id est, femoralibus prolixis, quibus utebantur, ut est author Strabo, qui etiã præter hæc sagis & uestibus breuibus, quibus uix nates tegerent, eos utentes dicit, quod & nostra uidimus ætate. Femoralia uero adhuc durant, quanç; sunt qui & brachas aliud genus uestis dicant, nulla tamen autoritate. Rufus Gallias cum Britannijs in prouincias xviij. diuidit. In Alpes maritimas, Massiliensem, quæ & Prouincia dicitur, Ambianensem, Vienensem, Narbonensem, Nouempopulanã, Aquitanias duas, Alpes Gagias, Enaxuma Sequanorum, Germanicas duas, Lugdunenses duas, Belgicas duas. In Britannia maxima Cæsariensi, Britannia primam, & Britanniam secundam. Cæsar in Celtas, Aquitanos, & Belgas eos diuisit. Augustus in quatuor, Aquitania, Lugdunensem, Belgicam, & Narbonensem. & hæc quidem quæ antiquitus de Gallia diuisione traduntur, Nunc sigillatim loca repetenda.

DE ALPIBUS.

Quatuor
Alpium uia
Pœninæ &
Graia & Co
tia idem.
Cotius rex
Cotus
Alpes summe
S. Bernardus

ALPES primū quas contra barbaros Italiae deus obduxit, patent longitudine à Varo ad Arsiam Istriæ fluuiū pass. mil. ccccl. altitudine uero infra famam, ex quo trañcere Annibali nō tam difficile fuit quàm authores cõmemorant, ut Polybius testatur. Alpinos prædones omnes esse cõstat, ac à Iulio Cæsare quondam per legatū Serg. Galbam perdomitos, dein à Tyb. Cæsare uiuente Augusto, ut ex arcus inscriptione in eo loco apparebat. Imper. Cæsari Tyb. Diui fil. Aug. Pont. Max. imper. xxiiij. Trib. pot. S. P. Q. R. Quod eius ductu auspicijsç; gentes Alpinae omnes quæ à mari supero ad inferum pertinebant, sub imperium populū Ro. sunt redactæ. Ad eos igitur quatuor aditur uijs, una per Ligures mari proxima, altera per Taurinos, qua Annibal & Hercules trãsmisere, quorum gratia Pœninæ & Graia appellata, eadem & Cotia, in quibus xij. fuisse ciuitates Plinius testatur, regnum quondam Cotij regis, qui perdomitis Gallis eas construxit militibus utatoribus accommodas. Is Marcellino teste Cæsaris Augusti amicissimus fuit. Cotus autem Thraciæ rex alius, qui, ut legitur in Cæsaris commentarijs, Pompeianas partes fouit. Alpibus hodie mons Cinesius nomen est, tenduntç; in Prouinciam & Hispaniam citeriorem. Tertia uia per Salassios, quas Cæsar summas appellat, ac latronibus purgauit, nunc S. Bernardi, non quidem illius abbatis celebrati, sed cuiusdam Augustensis archidiaconi, qui in eo mōte inter nemora persanctie degisse dicitur.

dicuntur. Hæ igitur in Lugdunensem Galliam ducunt. Quarta uia per Rhetios, quæ & Rhetia dicuntur Alpes, & agro Tridentino ac Veronensi adiacent, nunc S. Gothardi appellata, quæ ad circumrhenanos Danubianosque populos ducunt, quas Iulias nonnulli esse dicunt. Alij Iulias post Rhetias, ubi mons incipit Adrius, qui Illyriam à pannonijs diuidit, quarum meminit Hiero. Inter Alpes, inquit, Iulias & Constantinopolim. Gentes Alpinas has Strabo commemorat, Sallyes, Albienses, Taurinos, Centrones, Caturiges, Veragros, Vennonnes, Lepuntios, Nantuatas, Tridentinos, Rhetios, Vindelicos, qui omnes partim interiere, partim nomina mutauere, moxque à me in Narbonensi dicentur. Vindelicos autem & Rhetios dicam in Germania.

*Alpes retie**Alpes Iulia
Alpine gētes*

DE NARBONENSI

POST ALPES prima pars Gallia Narbonensis occurrit, quæ terminatur ab oriente Adula monte & Alpibus, usque ad Vari fontes. Ab Austro mari Gallico, ab occidente Pyreneo, à septentrione Iura monte. Qui proprie Celtæ Straboni appellantur. Patet Agrippæ longitudine passuum mil. cccclxx. latitudine cclxxij. Regiones uero his hodie continet nominibus appellatas.

Sabaudiam, Prouinciam, Delphinatum, & prouinciam Tolosanam. Sabaudios enim ex Sabatijs uadis ac populis, Ptolemæo cæterisque inter Alpes positis, putauerim nomen accepisse. Hi nunc agros tenent, qui quondam Vocontiorum, Veragrorum, Caturigum, Centronum, Lepontiorumque fuerant ad Alpes pertinentes. Eorum urbes Tarantasiensis olim Nantuates existimati, deinde Lausanenses olim Latobrigi, præfuli subiecti. Gebenna urbs Genua Cæsari appellata, apud lacum Lemanium, ubi Catadum eius urbis præfulem ac professorem adorant. Forum Neronis Tricastini nomen adhuc seruat. Dinia nunc Dignensis urbs. Vocontijs ac monti Cinesio proximum est oppidum Ciuario, quò initio belli Cæsar quoque legiones traduxit, cuius etiam meminit Plinius nepos in quadam epistola, hodie quoque Viuariensis ciuitas nominatur. Veragri in montibus S. Bernardi, caput gentis uicus ubi cœnobium S. Mauricij Sedunensis dioceseos: per hos Cæsar in Galliam penetrauit. Seduni adhuc nomen retinent. Sabaudia duces è Saxonum ducibus ac stirpe Augusta originem ducunt, annos prope cccc. Inter quos Amedeus Aimonis comitis filius ab imperatore Friderico III. dux primus fuit appellatus. Qui defuncta uxore, relictaque regni cura Ludouico filio, cum paucis suorum secessit in agrum Gebennensem studiorum diuinarum, prope lacum Lemanium cœnobio constructio. Deinde ob abstinentia, clarique nominis famam, inuitus, in consilio Basiliensi pontifex factus, mox concordia gratia sese sponte abrogans Nicolao quinto sedente, cardinalis ac legatus remansit, simul cum his quos ipse cardinales prius creauerat. Huius filia Maria Philippo Maria uicecomiti nupta, quod è uomica circa fœmina laboraret, uiro nunquam congressa est, quapropter eo extincto, cœnobio uirginum, quod ipsa construxerat, sese dicauit, patris animum imitata. Ludouicus alter filius ex Anna Iani Cypri regis filia septem mares præter fœminas nonnullas genuit. Quorum maior natu Amedeus aui nomen ac uirtutem referens, sanctitate maxime claruit, morbum comitiale quo laborabat usque ad extremum patientissime tulit, tempus quoque suæ mortis prædixit. Rogatus quondam à quibusdam oratoribus, qui tunc aderant, si quos haberet canes uenaticos ostenderet, annuit ut postera die rediret. Cum uero adessent Amedeus pergula ingentem ab latere ædium mendicorum multitudinem eis ostendit, unà discumbentium. Atque hi sunt, inquit, Canes mei, quos alo quotidie, quibus ue cœlestem gloriam me spero uenaturum. Ludouicus eius frater Ludouici filius rex Cypri fuit, Carlotta Ioannis regis unica filia simul cum regno in matrimonium sumpta, de quibus postea clarius in historia Cypri. Amedeus igitur uxorem duxit Violantam Caroli VII. Gallorum regis filiam, ex qua quanquam abstinentissime cum ea uiuebat, quatuor suscepit mares, aliquot etiam fœminas. inter quos Philibertus patri succedens breui tempore sine coniugio & prole Lugduni decessit. Carolus deinde frater rem tenuit, qui ex Blanca Guilelmi Montisferratensis filia Ioannem Carolum Amedeum appellatum genuit. Hic autem sextus ex ordine Dux, in puerili admodum decedens ætate, Philippo patruo rem dimisit. Ipse postremo Philiberto filio ex filia Ducis Borbonij suscepto, qui à Maximiliano Cæsare nuper gener adscitus, Margarita eius filia in matrimonium accepta,

*Sabaudia**Prouincia**Delphinatus**Tolosa prouincia**Tarantasiensis**Lausanenses**Gebenna**Genua**Catadus**Forū Nerōis**Tricastini**Dinia**Ciuario**Viuariensis**Nantuates**Latobrigi**Veragri.**Vicus &**cœnobium**S. Mauricij.**Seduni**Sabaudia**duces**Amedeus dux**Canes**Amedei**Carolus**Philibertus*

Varus flu. Antipolis Forumiuli Argentiū Olbia, cytharista Turoentiū Massilia Sallyes
 anno superiori decessit. Domum igitur nobilitate ac meritis florentem nolui silentio præterire. In ora uero Gallici maris Prouinciæ urbes ex parte magna sitæ sunt. Post Varum fluuium Antipolis & Forumiulij Octauianorum colonia Plinio nomen seruant. Post hæc Argenij ostia, Olbia, Citharista promontorium, Turoentium antiqua sane nomina. Deinde Massilia Sallyum Metropolis. Sallyes enim à Sextio Duce Romanorum perdomiti teste Liuiio fuere. Massilia uero ipsa Phocensium colonia, ubi authore Strabone, portus templaq; Ephesæ Dianæ & Delphici Apollinis, studium quoque Græcarum literarum nobile secundum Athenas fuerat. De hac Hieronymus in epistola ad Galatas. Massiliam Phocenses condidere, quos ait Varro trilingues esse, quod græce loquantur, latine & gallice. Hæc ciuitas Pompeij partes secuta, à Cæsare per uim expugnata fuit. Libertate antiqua utebatur, nec prætoribus prouinciæ parebat, ut ait Plinius. Etymum urbis tradit Eustat. ἀπό τοῦ μῶσφι, quod lingua Aeolica ligare dicitur, καὶ ἀλιέως, id est, piscatore, quod gubernator Phocensis eo applicans, uiso piscatore statim ex omine ligare rudentem iussit: poniturq; ab eo inter Ligures transalpinos. Decoratur insuper diua Marta eo aduecta, cuius uirtute lucus dracone liberatus ostenditur. Vinum Massiliense Martialis uituperat. Arelate urbs etiam inter Sallyes, Pliniocolonia Sextanorum dicta, quod è sexta Leg. milites coloni eo deducti sint. Harum coloniarum author Cæsar, qui Tyberij patrem è III uiris præfecit, qui colonias deducebant, eosq; agros uiritim diuidebant. Arelate præsules habuit sanctos Honoratum & Hilarium. Sequuntur ostia Rhodani, & Fossæ marianæ, quas aquas mortuas nostri nauæ appellant, opere C. Marij C. pass. à Rhodani ostijs deductæ Plinio. Deinde Agathopolis cum parua è regione insula Agatha, quam Stephanus ἀγαθὰ βαρυχρη, id est, bonam fortunam appellat. Agathopolim nonnulli Montem Pessulanum, siue ex eius uestigijs esse contendunt, quod oppidum ornatur Rocho eius loci principe. Hic defunctis parentibus anno uigesimo, relictis omnibus ignotus Christi causa peregrinatus uenit in Italiam, ubi plura prodigia in curanda pestilentia monstrauit. Demum post annos multos in patriam reuertens, cum omnia bellis turbata inuenisset, pro exploratore captus, carceriq; inclusus, ibi tandem decessit. Anno M. CCC. XIII. Cui ante hos annos Romæ templum ex ære collecto, dicatum in uia flaminia prope mausoleum Augusti conspicitur. Postremo Narbo, quæ ob claritatem nomen regioni dedit. Hæc Plinius coloniam Decumanorū uocat, quod decimæ legionis milites in eam deducti sint. Reperitur & Narbo fluuius supra Meotim. Intus autem aquæ Sextiæ, nunc Aquensis ciuitas, quam Sextius dux (ut ait Liuius) reductis in potestatem Sallyibus ædificauit, ubi erant aquæ calidæ. Arausio colonia secundanorum, ubi secundæ Legionis milites traducti, nunc Aurasicensis Ciuitas, Glanum nunc Glandantensis. Alba Eluorum Plinio nunc Eluensis. Beterræ Plinio & Antonino, nunc Biterrensis. Cauillio Ptolemæo, nunc Cauallicensis. Allobroges iuxta sunt inter Isaram & Rhodanum siti, quos domuit Cn. Domitius. Horum legati Romæ cum Catilina conspirauerant, nunc Delphinatus appellatur potius quàm Saubadiensis, cui præsidet pro tempore regis filius natu maior. Caput gentis Vienna, ubi Antonij uenerabile templū, & Mamercus ac Maurus eius urbis præsules sanctissimi coluntur, unà cum Adiuto & Desyderio martyre præfule Lugdunensi ibidem sepulto. Auenio Col. quam Iouanna Sicilia regina Clementi Pont. uendidit. In ea ius dicit Vicegerens. Is fuit ætate nostra Nicolaus Liscius Volaterranus unicum iustitiæ ac seueritatis exemplum. Valentia item Col. Plinio. Vasio antiquum retinet nomen. Carbantorate Plinio, quod Carpentoratum uocant. Tolosana prouincia pars fuit olim Hispaniæ citerioris, teste Hieronymo, quam Massilienses occuparunt, postremo Gothi. Inter hos Tectosagæ gens triplex Pyrenæis propinqua montibus ex aquilonis latere, tanta multitudine habitâtes, ut necessarium eis fuerit in colonias exire, & occupare finitimam Cappadociæ & Paphlagoniæ Phrygiam. Horum, ut ait Plinius, Rhoda est Rhodiorum Colonia, unde dictus Rhodanus fluuius, ut Hieronymo placet. Volcarum item in hac parte gens, quorum Illiberis oppidum & fluuius, Ruscino etiam Plinio, Straboni, Ptolemæo, quem Galli Ruscinonem & Perpinianum uocant, de quo inter Gallia Hispaniæq; reges longa quandoque contentio. Carcaso, Cessaro, Nemausum, Tolosa, prisca nunc quoque retinent nomina. Tolosa namq; ipsa urbs quondam florētissima, ubi nobile templum gaza refertum antiqua fuerat, quam si quis attigisset exitu infelici plectebatur: compertum id in Cepione, alijsq; ducibus Romanis,

Arelate
 Honoratus
 Hilarius
 Fossæ marianæ.
 Aquæ mortuæ.
 S. Rochus
 Agatopol.

Narbo.
 Aq. Sextiæ

Arausio
 Glanum
 Alba Eluorum
 Beterræ
 Allobroges
 Vienna
 Maurus
 Desyderio
 Auenio
 Valentia
 Carbantorate
 Tolosa
 Tectosagæ
 Volcæ
 Rhodanus
 Illiberis
 op. & fl.
 Ruscino
 Carcaso
 Cessero
 Nemausū
 Tolosa

manis,

manis, ex quo prouerbiū in his quæ causa sunt aduersitatis, Aurum Tolosanum: au-
 thores Gellius & Plinius. Hæc Gothorum sedes diu fuit, deinde à regibus Gallorum pul-
 si, intra Hispaniam se continuere. Facta est autem Metropolis à Ioanne x x i i . Hæc
 igitur quæ de tota comperi antiquitate. Nunc quæ de Narbonensi in fisci codice adno-
 tantur hodie subijciam. Primum Metropoles sex, Narbonensis, Tolosanus, Ebredunen-
 sis, Aquensis, Arelatensis, Viennensis. Narbonensi rursus subest Bitterrensis, Agathen-
 sis, Magalonsis, Electensis, Vticensis, S. Pontij, Eluensis, Venacensis, Antipolitana.
 Arelatensi subest Massiliensis, Auenionensis, Tolonensis, Cauallicensis, Vapiensis, Tri-
 castinus, Carpentoracensis. Vienēsi subest Valentiana, Dignensis, Viuariensis, Gratiano
 politana, Mauranensis, Gebennensis. Tolosana subest Apamiarum, Montisalbani, san-
 cti Pauli, Riuenis, Lombriensis, Mirapincensis, Vaurensis. FLVMINA uero in Nar-
 bonensi hæc præcipua, Rhodanus omnium maximus ac rapidissimus ex Alpibus per fi-
 nes Allobrogum orientem uersus fluit, usque Lugdunum, inde conuersus tribus ostijs in
 mare Gallicum desinit. Eius etymum Plinius & item Hieronymus noster à Rhodiorum
 colonia urbe citerioris Hispaniæ uenire uolunt. Dicitur à nonnullis alter Eridanus. Nam
 una commiscetur ex Alpibus fluentes, scissus alia uia in Oceanum, alia in Adriaticum
 sinum descendit: quod Apollonius in IIII. Argonauticorum pulchre describit. οἱ οὖν ἐδὲ
 κραυατῆς ὑδάσι μὲν ἀμυγρέοντο, ἐκ δὲ τοῦ ἐρῶδ' ἀνοῖο βραδὺν ῥόον εἰσεπέβησαν, ὅς' εἰς ἠριδάνην μεταβά-
 δειται ἀμυγρὰ δ' ὑδάτος. & quæ sequuntur. Araris, item que Duris ex eodem quo Rhodanus
 monte exeunt, atque una corruant in Rhodanum iuxta Lugdunum commiscetur.
 Arar uero lenis adeo fluit, ut nescias in utram partem descendat, clarus ponte Cæsaris uno
 die militum opera fabricato. Isara quoque & Druentius ex eodem orti loco Rhodano
 corruant. Apud Isaram Quintus Fabius Maximus x x x uix milibus, c c . Gallorum
 milia cecidit. Ultra uero Rhodanum è montibus Cemenis fluunt in mare Gallicum Pto-
 lemæo Orobius, Araurius, Straboni Rauraris appellatus. Is enim prope Massiliam Pe-
 trosus uocatur, quod lapidibus sit maxime refertus. Sulgas paruus amnis Rhodano etiam
 commiscetur, ubi Cneus Domitius Aenobarbus complura Gallorum milia uertit in fu-
 gam, ut Strabo commemorat. Nunc Surgam uocant Petrarchæ carminibus celebratum.
 Ruscenas Straboni, Ruscino Ptolemæo dicitur: & Illiberis, è Pyreneo exeunt in mare Gal-
 licum, uterque eiusdem nominis urbem habens. Ruscenium item efficit lacum, ubi Ce-
 striæ optimæ aluntur. Atax Straboni, Atagis Ptolemæo appellatus, prope Bliteram ci-
 uitatem fluit. Orobis Straboni, Orobius Ptolemæo uocatus, è Cemenis montibus in me-
 ridiem iuxta Agatham descendit. Sigius mons Straboni, Setius Ptolemæo duos dister-
 minans sinus: maior Gallicus appellatur, in quem Rhodani ostium erumpit: minor usque
 ad Narbonem & Pyrenem spectat. Aphrodisium ueneris promontorium, in quo eius erat
 templum. Iura Sequanos ab Heluetijs diuidit, Ptolemæus Iurassum uocat. Is nanque ex
 Alpibus usque ad Cemenos montes & fontem Sequanæ pertinet. Cemeni enim mon-
 tes continui sunt inter septentrionem & occidentem incedentes. Insulæ autem in hoc ma-
 ri è regione Antipolis, I I I I . Stœchades ex ordine uocata. LVGDVNENSIS nunc
 attingenda Gallia, quæ ab occidente Garumna flumine determinatur ab Aquitanis, à
 septentrione Britannico Oceano, ab oriente Sequana & Matrona, à meridie flumine Ara-
 ri. Quæ regio has habet hodie prouincias siue principatus. Ducatus Britonum, Burgun-
 dia, Borbonensem, Aurelianensem, Valesij, à quo recentes Francorum reges. Comitatus
 autem Niuernensem, Antissiodorensis, Montisbelicardij, Ferretensem, Caropolitensem,
 Matisconensem, Blesnensem, Campaniæ. Ante omnes Britones summum occupant ad
 mare locum. Hos Procopius ex Britannia insula colonos esse dicit. Beda uero hos potius
 in Angliam trajicientes insulæ nomen dedisse. Plinius Britannos populos in hoc Gallo-
 rum littore nominat. Strabo etiam Britanniam urbem inter Aquitanos Britonibus uici-
 nos ponit. Cæsar in commentarijs scribit Gallos proxima Britannia littora ad prædan-
 dum occupasse. Gens est nunc bello fortissima, sæpe Gallorum regibus formidolosa. Po-
 stremo in Italiam à Gregotio undecimo missi, res gessere, ut postea dicam. His patrum
 memoria imperauit Ioannes Dux, uir domi militiæ que clarus, ut qui patrios fines uin-
 tendo dilatauerit, Huic Ioannes, Arturus & Ricardus nati fuere. Ioanni autem totidem,
 c 3 Franciscus,

Metropo.
 Narbonensis
 Flumina Nar-
 bonensis
 Rhodanus.
 Araris
 Duris
 Isara
 Druentius
 Orobius
 Araurius
 Sulgas
 Ruscino
 Illiberis.
 Ruscenius
 lacus
 Atagis
 Orobius
 Montes
 Sigius
 Aphrodisium
 Iura
 Cemenus
 Insulæ
 Stœchades
 IIII.
 De Lugdunēsi
 Ducatus
 Britonum
 Burgundie
 Borbonensis
 Aurelianensis
 Valesij
 Comitatus
 Niuernensis
 Antissiod.
 Britania urbs

GEOGRAPHIA

B. Aegidius Franciscus, Petrus, & Aegidius. Horum primi duo ex successione, rem patriam tenuerunt, Aegidius uero pro martyre apud eos colitur, interfectus ob inuidiam, opera (uti fertur) F. fratris: quod æqui seruantissimus, in administratione rerum, cunctorum sibi gratiam populorum conciliaffet. Post hos res ad Arturum patrum deducta: qui regis Caroli septimi magnus Conestabulus, & dux inuictus Francorum gloriam ab externo hoste tutatus est. Anglos sæpe irruentes duce Talboto bello repressit, Cum que non toto biennio regnasset hæredem Franciscum ex Ricardo fratre nepotem reliquit, de cuius gestis postea referam. Hic Anna filia tantum superstitite decessit, quæ deinde Caroli octaui Gallorum regis simul cum paterno imperio in matrimonium uenit. Viro defuncto rursus Ludouico successorî nupsit. Eorum populi olim Cenomanni, quorum urbs Mediolanum: hi in Italia colonias plures fecerunt, postea præfulem habuere Iulianum ab ipsis Apostolis constitutum, cuius festum pridie Nonas Martij colunt. Redones, Nannetes, Curiosolitæ nunc Consopitenses, Veneti, Tricorij, Sessuuij, Ossifini, Vnelli, Aulerci, Diablinites, Ambiliates. Quos ferè omnis Cæsar nauali prælio cum Venetis gesto in potestatem redegit. In Mediterranea quoque nomina recentiora, Maclouientes, Dolenses, quibus præfuit Samson episcopus & professor sub Iustino iuniore. Leonenses. Armoricæ autem Lexouij ac Turones nomen adhuc retinent. Horum præsul Arnulfus à sancto Remigio baptismate ablutus inter professores relatus est. Andes quoque nunc Andegauenses, quibus præfuit Albinus patria Venetus primus Abbas. Hos simul & Turones diuus Ludouicus rex Gallia Britannia principatu exemit, & alteris Metropolim constituit, alteris Andegauensibus fratrem ducem præfecit, qui postea à Nicolao tertio in Italiam ad Sicilia regnum aduersus fuit. Hi optimo abundant uino, quod in totam maritimam & Normandorum & Britonum eo carentem exportatur. Senonum dein regio sequitur, sedes & ipsa Metropolitana, ubi Columba uirgo & martyr sub Aureliano principe passa est, & sepulta: prius enim ex lupanari, quo per contumeliam adducta fuerat, diuinitus euasit. Hic & Patroclus martyr sub Valeriano etiam fuit. Et Lambertus, ac Valfranius uiri sancti Dagoberti regis tempore præfuerunt. Eorum oppida Agedicum, Velaunodunum. Carnutes quoque, quorum oppidum Gennabum. Parisij, quorum Lutetia ad Sequanam posita, ubi nunc regia Gallorum, consilium quod Parlamentum appellant, & studium literarum Caroli magni opus. Sanctorum insuper complura corpora, Germani, Eligij, Peregrini, Aureæ, Genouefæ: hæc enim uirgo Parisien. tempore S. Germani præsulis cœnobio dicata, ob uitæ abstinentiâ pluribus annis ex lepra laborauit, sepulta apud sanctum Dionysium. Sunt & in hac parte Burgundiones inter Sequanos, intra Ararim & Iuram montem siti, quorum originem è Germania Orosius ultimo libro his uerbis repetit. Valentinianus Burgundionum nouum nomen oppressit, qui plus quàm LXX. milia (ut fertur) armatorum ripæ Rheni insederant. Hos quondam subacta Germania à Druso & Tyberio per Castra dispositos in magnâ coaluisse gentem, atque etiam nomen ex opere præsumpsisse, quia crebra per limitem habitacula constituta Burgos uulgo uocant: hodie que præualida manus in Gallia, quamuis prouidentia dei Christiani omnes modo facti mansuete uiuant, non quasi cum subiectis Gallis, sed cum fratribus Christianis. Hæc ille. Burgundiones Plinius, itemque Ptolemæus ultra Vistulâ Germanis proximos ponunt. Ea gens priscum adhuc robur & animum spirat. Duces habuit è Gallorū regibus prognatos, quibus postea sæpe aduersa fuit, deque imperio paribus auspicijs cõtendit. Ex hac diuus Sigilmundus fuit à Gallis interfectus. Proximis uero temporibus, anno M. CCCCXXII. Philippus eorū Dux decedens filiū Ioannem reliquit patrem alterius Philippi, qui etate nostra una cum Carolo filio Ludouico Gallorū regi maxime fuit aduersus: quod Carolo eius fratri profugo Philippus faueret, bellum ingens exortum, cuius postea inter reges mentionem faciam. Post hoc Alodium Carolus obsedit, quod suæ ditionis dicebat esse, cum oppidanis deinde pecunia transegit, ac se in Dinantios ex eadē causa conuertit, quo pater Philippus iam senex & inuvalidus se transferri uoluit, urbem cepit ac diripuit: Interim extincto Philippo, Carolus Alodienses, quod Dinantijs auxilium tulissent, iterum obsedit, iuuante quoque Ludouico rege, quem sibi conciliauerat. Urbem expugnauit, ac diripuit, nullique nec ordini nec ætati pepercit. Terror fuit suo tempore Gallia, sæpeque Regi, quanquam non æquo imperio

imperio formidolosus. Extinctus tandem in bello, quod aduersus Renatum Renati nepo-
 rem Lotoringia Ducem mouerat, ac ibidem ab hoste honorifice sepultus est, superstitite
 tantum filia Maria ex Margarita Eduardi regis Angliae sorore, quae postea Maximilia-
 no Caesari nupta, paternum pro dote imperium attulit. Ex his genitus Philippus Archi-
 dux appellatus, qui nuper Hispaniae regi gener, ac successor adscitus, dum illac iter in Hi-
 spaniam haberet, aui materni corpus supplex repetijt. Renatus uero supra dictus cum tan-
 to hospiti nihil denegare posset, maluit honoratissimi hostis trophaeis, ac perpetuo facti
 monumento priuari, q̄ excellentissimae charitati deesse. Ut esset omnibus mortalibus do-
 cumento maiorum se indolem animo retinuisse, nec minora domi per pietatem gessisse,
 quam antea in bello per fortitudinem gesserat. Ciuitates uero Burgundionum, Vison-
 tium nunc Bisontium Metropolis, ubi plura ueterum aedificiorum uestigia cernuntur, &
 Claudij praesulis ac professoris sedes, qui anno sexcentesimo uigesimo sexto cura ecclesiae
 alij delegata in Cœnobium sancti Agendi ad duriosem uitam secessit, tantum oleribus
 contentus, ubi & sepultus. Id hodie sanctus Claudius uocatur. In eodem agro Bisuntino
 locus Salinensis uocatus, ubi duo sunt fontes, alter aquae dulcis, alter unde sal igne den-
 fatum conficiunt candore praestans, ac maximum eius nationis uectigal. Matisco, cuius
 meminit Antoninus in itinere. Eduenses Romanorum amicitia clariorum urbs opulen-
 tissima Augustodunum in Cemenis sita montibus. In finibus quoq̄ ipsorum erat Alexia
 expugnatione Caesaris memorabilis, nunc ad Vicum redacta, putaturque ea quam uo-
 cant Alsetum. Est & Nouiodunum: Cabalio Antonio Strabonique. Hodie uero Cabilo,
 quae honestat Syluerius eius loci praesul & professor, Gergobina, ubi Caesar Heluetiorum
 bello impedimenta collocauerat, Heduis confidens, Bibracte prope ciuitatem Heduen-
 sem ad exiguum nunc uicum redactum, olim celebre oppidum, in quo Caesar concilium
 Galliae totius coegit. Longones, nunc Lingones, unius literae tantum mutatione, quo-
 rum erat Adunantium. Bellio Plinio nunc Bellicensis urbs. Lugdunum ipsum ad Ce-
 meni radices, ubi Arar Rhodano congregitur. Colonia haec est a Planco deducta. Fla-
 grauit Senecae temporibus, ut ipse in quadam epistola refert, Templum habebat Au-
 gusto dicatum, aramque uenerabilem, ubi inscripta gentium nomina numero Sex-
 ginta, earumque singularum statua una. Hanc urbem Imperatores Romani nobile Empo-
 rium statuerunt, ubi etiam monetam cudebant. Haec Strabo. Haec deinde urbs ornata san-
 ctis praesulibus fuit Nicetio & Eucherio, qui sub Valentiniano secundo emicuit. Supra
 uero inter montes Meldae Ptolemæo ponuntur, Meldensis adhuc urbis nomen seruan-
 tes. Hic Pharo & Ildenricus ex successione praesules sancti praefuere. Vessones & Augusta
 Vessonum. Viromandos quoque Ptolemæo in hac parte positos Virduenses putaue-
 rim esse. Hos prope Campania nunc appellata, ubi Catalanensis est urbs noua nomine,
 clarissima clade Attilae Hunnorum regis ab Aetio superati. Fiscus codex has habet ho-
 die Metropoles descriptas in hac parte. Lugdunensem, cui subest Parisiensis, Carnuten-
 sis, Aurelianensis, Antifodorensis, Trecensis, Meldensis. Turonensem, cui subest, Ceno-
 manensis, Redonensis, Andegauensis, Nannetensis, Baiocensis, Trecorensis, Leonen-
 sis, Dolensis, Maclouiensis. In Burgundia, Tarantasiensem, cui subest Sedunensis, Au-
 gustensem, Bellicensem. Bisuntinam: cui subest, Basiliensis, Lausanensis. Aquitania tertia pars
 Galliae ab occidente Oceanum, à septentrione Ligerim fluuium. Caesari uero Garumnam.
 Ab oriente Lugdunensem & partem Narbonensis. A meridie Pyreneum & Narbonen-
 sis partem. Aquitani enim à cæteris Gallis corporibus & lingua differunt magis Hispanis
 similes, quibus finitimi sunt. Eos subiugauit Crassus Caesaris legatus, ut narratur in com-
 mentarijs. In sequentibus temporibus duces habuerunt: qui cum Carolis Martello & Ma-
 gno internecium ac diuturnum bellum gessere, contraq̄ eos ex Hispania Saracenos quan-
 doq̄ uocauerunt, tandem succubuerunt, ac una cum cætera Gallia regibus Francorū nunc
 parent. Comitatus inter eos hodie IIII. Armeniaci, de Bigorra, de Fuffo, ac Pictauesis.
 Ciuitates eorum pleræque in cōmentarijs nominantur: Pictones, nunc Pictaueses. Ta-
 ruisatij, nunc Tursæ. Tarbelli, nunc Tarienses ad Aturi ostia prope Pyreneos. Bigerones,
 nunc Bigerrenses, ubi castrum Bigorram dicunt in Vasconia. Prætiani. Garietes, qui
 nunc Lectorienses esse putantur. Garumni, Cocofates, Sibuzates, Ausci, nunc Auxitani:

Vifontium

Claudius

Matisco

Eduenses

Augusto

dunum.

Alexia

Alsetum

Nouiodunum

Cabilo

Syluerius

Gergobina

Bibracte

Longones

Adunantiæ

Lugdunum

Nicetius

Meldæ

Pharo

Ildenricus

Vessones

Viromandua

Catalanum

Aquitania

Comitatus

IIII.

Armeniaci

de Bigorra

De Fuffo

Pictauesis

Pictones

Taruifatij

Tarbelli

Aturi

Bigerones

Cocofates

Sibuzates

Auscij

c 4

unde

Vassarij unde regio cognominata. Horum sunt Vassarij Ptolemæo, nunc Vassatenses. Armeniaci
 Vascones comes sub Calisto tertio, propriam germanam duxit sororem, reclamanti autem regi uir
 sceleratus literas apostolicas falsas ostendit: itaque ipse sacris interdictus, de his uero qui
 Flusates eas procurauerant ac scripserant sub Pio postea sumpta est poena. Flusates, quibus de
 Flusso comites nunc appellati diu præsent, ex qua domo duo Cardinales nostra memo-
 ria fuere, iunior tamen longe fama uirtuteque inferior decessit Innocentij tempore. San-
 ctiones nomen etiam seruant, quorum urbem Mediolanum Strabo & Ptolemæus ponunt.
 Mediolanū Sonciates, Bituriges: hi uno die uiginti urbes incenderunt, ut Cæsarem comitatu &
 Bituriges pabulatione prohiberent. Horum oppidum Auaricum, cuius Cæsar in commentarijs me-
 Auaricum minit. Præterea Nouiodunum: alterum est huius nominis, proximum Parisijs, in prouin-
 Nouiodunū cia Remensi: tertium Heduarum, Petrocorij, quibus ciuis & præsul Fronto uir sanctus à
 Petrocorij Petro baptisate ablatus. Burdegalenses inter Garumnam & Auscios, è Burgedale fuit
 Fronto Ausonius poeta. Vascones gens Hispana uetustissima, Pyreneis & Aquitaniæ uicina in
 Burdega / hæc Galliæ loca traiecerunt. Quo magis miror à Pio & Blondo scriptum Vasconiam
 lentes quasi occidentalem Gothiam eorum lingua appellatam, quod in hic locis consentiente
 Vascones Honorio Vallia rex Gothorum confederit. His igitur Librettenfis imperat princeps, tan-
 tum dominus appellatus. Itaque unum aiunt esse in Gallia dominum Librettensem.
 Vnum Armeniaci comitem. Vnum denique Britonum ducem, qui potentia post regem
 antecellant. Sunt & in ea urbes Aquensis olim Aquæ Augustæ Ptolemæo Plinioque.
 Aquæ Au Conseranensis, Olorensis, Papincensis, Lascurrensis, Rigonensis, Adurenensis, Bigorren-
 gustæ sis, Maleacensis, Sarlatensis, Agenensis, sic etiam Antonino uocata. Ptolemæo Agennas,
 Agēnenses Conuenarum urbs olim Conueni ad fluuium Aturiam inter montes siti pyreneos: apud
 Conueni hos Lugdunum altera colonia Ptolemæo ponitur. Præterea Ruteni nunc Rutenenses.
 Aturia flu. Lemouici & Aruerni nomen seruant, inter Aquitanos & ipsi ac trans Ligerim à Geo-
 Lugdunū graphis positi. Ex Lemouicibus quatuor ex ordine pontifices olim fuere. Aruernor-
 alterum. rum autem ut gentis fortissimæ plurima apud authores mentio. Hi, ut scribit Strabo, cum
 Ruteni milibus ducentis olim cum Aemiliano Maximo ad Isaris & Rhodani confluenta, postea
 Lemouici cum Domitio Aenobarbo, ubi Sulgas cum Rhodano coniungitur prælijs congressi sunt.
 Aruerni Eorum oppida Augustonemetum & Gergouia in monte sita, ubi pugnatum est à Cæ-
 Proiectus sare. Deinde apud Alexiam propinquum oppidum, ab eodem que post longam obsidio-
 Augusto / nem expugnatum superato Vercigentorige Gallorum duce. Nunc uero Aruerni sub duce
 nemetum. Borbonio agitant, ac Caroli septimi quondam temporibus adscitis sibi Lemouicensi-
 Gergouia bus ac Pictauis grauem seditionem excitarunt, Ducem sibi quendam Buuorium deli-
 Claromōt. gentes. Itaque passim grassando nobilem quemque uirum impune obtruncabant, quem
 Sanctiflori tumultum Biturigum dux cum exercitu regio compressit. Aruernorum præsul & martyr
 Tutelensis sub Constantino Iuniore, ut ait Sigisbertus, fuit Proiectus. Sed & in reliqua Aquitania
 Mimotēsis nomina quædam etiam recentia. Claromontensis, Sanctiflori, Tutelensis, Mimotensis,
 Albiensis Albiensis, Castrensis, Anciensis, Vabrensis. Metropoles omnino tres, Bituricensis,
 Castrensis Burdegalensis, Auxitana. Flumina in ea Liger potissimus, qui prouinciameam à cætera
 Anciensis Gallia diducit, Cluentellus, Garumna, Eginanus, Aturus: omnia à Cemenis montibus
 Vabrensis in mare Aquitanicum procurrentia. BELGICA sequitur, in qua prouinciæ sunt hu-
 Metropo- iuscemodi nominibus hodie uocata, Picardia, Flandria, Lotingia, Normandia. Est
 les III. autem à cætera Gallia Matrona & Sequana diuisa, magna ex parte Germanorum mo-
 Liger ribus & catalecto, eo præsertim tractu, qui Oceano ac Rheno proximus est, cum ab il-
 Cluentellus lis hæc loca sint occupata. Populos enim Transrhenanos M. Agrippa citra flumen teste
 Garumna Plinio traduxit. Syluam Arduennam in hac parte prius commemorabo totius Galliæ ma-
 Eginanus ximam. Hæc à Rheno incipit, per fines Treuerorum, Eburonum, & Menapiorum D. pas-
 Aturus mil. in longitudinem per mediam Belgicam in Oceanum tendit. Populi autem ex Oceani
 Sylua Ar- parte post Britones, Picardia cui comes imperat. Hanc ætate nostra Ludouicus undeci-
 duenna. mus rex Philippo Burgundo pignori dederat, quæ deinde recuperata causa belli maxi-
 Picardi mi inter utrunque fuit. In hac parte Ambiani Ptolemæo ponuntur. Nunc etiam Am-
 Ambiani bianenses sanctis ornati præsulibus duobus Firminis martyre & professore, ac Hono-
 Firmini rato & Saluio. Is ultimus Chilperico regi Francorum Arriana secta infecto, restitit.
 Honorat? Saluius Atrebatens

Atrebates quoque quos Vedastus eius urbis præful sanctissimus maxime exornat. Dein
 Cameracenses ueteres sane populi. Nam & Cameracum apud Antoninum tantum repe-
 rio. Postea Morini, in quorum littore Icium promontorium Ptolemæo Cæsariq; Gessori-
 acum quoque portus Plinio Tranquilloq; in Claudio, unde in Britannia facili transmis-
 su Claudius penetrauit. Is nunc à Britannia regibus tenetur, Calesium appellatus, quan-
 quam & Caleti populi, Straboni in hac parte ponuntur. Sequuntur Bellocassij Ptolemæo,
 ubi nunc Flandria. Huic olim à regibus Francorum præfectus mittebatur, quem Foresta-
 rium appellabant, qua administratione cum Balduinus quidam fungeretur, contigit ut Lu-
 ditham Caroli Calui filiam pactam Adoupho Angliæ regi, illac transeuntem raperet, que
 post longam discordiam, patre consentiente, in iusto matrimonio apud eum remansit,
 proq; dote Flandria recepta, de Forestario comes factus est. Nunc ei successit Maximi-
 liani Cæsaris filius Philippus Archidux, cuius supra mentionem feci. Tongri ubi nunc
 Brabantia cui dux imperat. Menapij nunc Iuliacenses putati. Eburones uero iuxta, nunc
 Alodienses Syluæ Arduenæ uicini inter Mosam & Rhenum. Hi sunt qui Cottam &
 Titureium Cæsaris legatos cum toto exercitu per colloquium circumuentos absente Cæ-
 sare trucidarunt: apud hos oppidum Vegerra, nunc Aquisgranum, Caroli Magni sepul-
 chro nobilitatum. Prope uicus est etiam Luppia. Neruij ubi nunc Tornacenses Belgarum
 fortissimi Cæsaris exercitum in maximum discrimen adduxerunt, ita ut uni militum de-
 tracto scuto, ipsemet in acie primus inter pedites procedens, labantes suorum animos con-
 firmauerit. In mediterranea quoque penitior Normandi ad mare ex Mediterranea per-
 tinent, usque ad promontorium Cobeum Ptolemæo nuncupatum, nunc autem Tubale-
 na: iuxta castrum est Mons sancti Michaelis, cum arce regio præsidio munita, quod sit
 eius oræ uniuersæ tutela. Normandos enim aduenas, ut nonnulli recentiores tradunt, mi-
 nime constat esse: neque enim apud ullos receptos authores Normandorum nomen aut in
 Germania, aut in Scythia usquam nominari contingit. Itaque indigenas loci esse uerisimi-
 lius est, eos uidelicet quos Ptolemæus parua literarum mutatione Romanduos uocat. Hi
 seculis insequentibus, Rollone duce, Carolo tertio imperatori bellum mouerunt, postre-
 moq; cum eo foedus & affinitatem inierunt. Præterea in Italiam cum Tancredo duce mi-
 grassse, & Sicilia regnum primi constituisse dicuntur: quandoque etiam Angliam sub re-
 ge Guilielmo tenuerunt. Nunc uero regibus Gallorum sine controuersia parent. Ho-
 rum historiam in Carolo tertio, partim etiam in Sicilia repetam. Eorum urbes Rotoma-
 gum uetusta ciuitas. hanc ornat Lanfrancus homo Papiensis, qui sub Honorio tertio
 Pontifice, hic ludimagister fuit: incidens in latrones, cuncta bona amisit, ex quo postea in
 Cudonensi Cœnobio monachum agitans claruit sanctitate. Augusta Romanduorum,
 quam postea Constantius Cæsar de suo nomine Constantiam appellauit. Est alia item
 inter Sueuos & Heluetios. Sunt noua item nomina, Lexouiensis, Briocensis, Ebricen-
 sis, Abrincensis, Sagienensis. Bellouaci autem nunc Beluacenses. hi nostra ætate obsidio-
 nem Caroli Burgundi plurimos dies passi sunt, in quo bello cuiusdam puellæ uirtus præ-
 dicatur, quæ in mœnibus consistens, à milite Burgundo murum ascendente, uexillum ex-
 tortit, tandiu luctando, donec auxilium adesset. Triberi Ptolemæo, quorum urbs Au-
 gusta Triberorum, nunc Treuerensis, quæ Ildebertum habuit præfulem, prius Ceno-
 manensem, uirum sanctissimum. Maximum item. Is enim Athanasium, Constantium eo
 fugientem, hospitio excepit. Rhemi erga populum Romanum fidelitate conspicui Cæ-
 sari in commentarijs. Apud Rhemenes ex ampulla sancti Remigij rex oblini, deinde dia-
 demate iam inde à Clodouæo primo christiano redimiri solet. Eorum fuit oppidum Sa-
 marobrina, ubi Cæsar Gallorum concilium indixit, impedimenta que reliquit. Postre-
 mo Lotaringia inter Belgas sita est, à Lotario Lotarij Imperatoris Caroli Magni nepotis
 filio cognominata, quod in fratrum diuisione hæc in portionem cederet. In hac parte do-
 minati sunt Gottifredus & Balduinus Baliones, felices illi fratres, qui Hierosolymam pri-
 mi ex Saracenis receperunt sumpta mutuo pecunia & oppigneratis terris. Proximis au-
 tem seculis successit Fredericus comes Vademontis, qui ex Violanta Renati Siciliæ quon-
 dam regis filia Renatum Iuniolem genuit uirum fortissimum, qui nunc uiuit, ac Caro-
 lum Burgundum aduersus uenientem cum toto exercitu sustulit, uti supra commemora-
 ui. In hac continentur Mediomatrices nunc Metenses. His Theodericus Orthonis primi
 propinquus

Atrebates
 Cameracum
 Icium promon.
 Gessoriacum
 Caleti populi
 Bellocassij

Flandrij
 Tongri
 Brabantia
 Menapij
 Iuliacenses
 Eburones
 Vegerra
 Aquisgranum
 Luppia
 Neruij Torr-
 nacenses.
 Normandi
 Cobeum pro-
 montorium

Romandui

Rotomagum
 Lanfrancus

Augusta Ro-
 manduorum.
 Lexouiensis
 Bellouaci

Samarobrina

Lotaringia

Mediomatri-
 ces

Godericus propinquus, & ante eum *Godericus* circa *Gregorij* primi tempora sancti præfules præ/
Gerardus fuere. *Leuci* quorum oppidum *Tullum* *Ptolemæo* nunc quoq; *Tullense* appellatum. *Li-*
Leuci *beri* omnes populi ac tantum *Imperatoribus* subiecti. *Tullensium* ciuis & præsul *Gerar-*
Tullum *us* fuit, *Henrici* iij. tempore, relatusq; a *Leone* ob uitæ merita in professorum numerum,
Mosa ut *Vincētius* scribit. *Flumina* in *Belgica*, *Mosa*, *Tabuda*, *Phrudis*, omnia in *Oceanū* exe/
Tabuda untia, *Ptolemæo*q; posita haud sane magna.
Phrudis

GALLORVM REGES AC GESTA

Samotus **D**E locis hæcenus. Nunc historia subiungenda. ac priscos quidem *Gallia* re/
ges ab ipso quifertur *Berosi* libello, ne nescius tantum præterire uidear, mu/
tuabor. Ille *Samotum* tempore *Beli* primum in *Gallia* dominatum fuisse tra/
dit. Deinde filium eius *Magum*, postea *Sarron Dryum Galatem Bardum*
Longonem Lugdum Allobrogem Romum Lemannum Galatē iuniorem
Nannetem Francum. De quibus nulla sanè cognitio, præter nomina & nonnullorum ety/
mologiam populorum, deprehenditur. Tantum hæc diligentioribus perscrutanda relin/
quo, & ad ea quæ pluribus notiora sunt authoribus ueniam. Ante aduentum *Annibalis* in
Italia *Gallos* quingies *Alpes* traiecit compertum est. Primum, ut ait *Liuius*, dulce/
quies alpes dine uini adlecti *Celtæ* duce *Bellouaso* excitis *Biturigibus*, *Heduis*, *Ambianis*, *Carnuti-*
traiecere *bus*, *Aulercis*, regnante *Prisco Tarquinio*, mutadi melioris soli gratia in agro *Insubrium*,
Celtæ augurio *Pagi Heduorum* sic cognominati, *Mediolanum* ædificarunt. *Cenomanni* deinde
Cenomanni *Celitonio* duce uestigia priorum secuti eodem fauente *Bellouaso* cum transcendissent *Al-*
Boij *pes*, ubi nunc *Brixia* & *Verona* loca tenuere. Postea *Boij* *Ligures*q; transgressi cum intra
Brennus *Padum* & *Alpes* omnia tenerentur, *Pado* ratibus traiecto non *Hetruscis* modo, sed *Vm-*
Mediolani *bros* inde pellentes intra *Appenninum* sese tenuere. Postremo, ut ait *Polybius*, *Senones*
conditio *omnium* potentissimi ad mare *Adriaticum* *Senam* urbem incoluere, ac ab *Vfente* fluuio
ad *Athelim* fines habuere. Hi sunt qui *Brenno* duce *Clusium* obsedere, ac inde cum essent
legatorum temeritate lacessiti, *Romam* properantes incenderunt, fuso apud *Alliam* exer/
citu, quos discedentes *Camillus* opprimens signa & aurum ablatum retulit. Rursus cum
paucis post annis legatos *Romanorum* interfecissent, ut ait *Liuius* libro duodecimo,
L. Cæcilium prætorē contra eos missum cum toto exercitu trucidauerunt. Idem in *Græ-*
Gallogræci *ciam* traicientes, ac *Delphos* spoliare conati, imbre grandineq; *Phœbo* quodammodo ul/
Galatæ *tore* (uti putabatur) extincti sunt. Et, ut *Strabo* ait, qui reliqui fuere in *Asia* confidentes
rum percurram historiam, scribit, quod *Galli* postquam *Delphos* euasere, nequaquam in
Asiam transiuere, sed loci opportunitate adlecti circa *Byzantium* constitere, ubi deuictis
Thracibus, & *Thyle* rege cōstituto, *Byzantijs* bellum intulere, qui tributo annuo *lxxx. ta-*
Gallorum in *lentorum* se redemerunt usque ad *Clyari* tempora, quando *Gallorū* genus defecit à *Thra-*
Italia clades *cibus* funditus eradicati. At hi qui in *Italia* remansere, post *Alliensem* cladem annos *xlij.*
Albam cum exercitu se recipientes *Romanos* occurrentes habuere, eosq; terga uertere
perterritos coegerunt. Deinde pace facta annos *xlij.* quieuerunt. Postea *Hetruscis* coniuncti
aduersus *Romanos* profecti cum ingenti præda incolumes domum rediere. Quarto ex/
inde anno cum *Samnitibus* denuo *Romanos* inuadunt, plurimos eorum cædunt. Paucis
post diebus iterato aggressi iuxta *Sentinatum* regionem prælium ineunt, plurimos ob/
truncant. Post annos decem comparato exercitu in *Hetruriam* profecti *Aretium* obsidēt,
Romani auxilium ferentes procul à moenibus dimicarunt, ubi superati amisso etiam *Lu-*
cio Cos. Manium Curium suffecere. Is statim legatos in *Galliam* ad redimendos captiuos
misit, quibus cōtra ius gentium interfectis *Romani* indignati, nouo delectu habito in *Gal-*
liam penetrant: ubi parum processum, obuios *Senones* prælio commisso obtruncant, reli/
quos sedibus suis eijciunt. Nouam ipsi colontam indicunt, eamque ueteri nomine quo
primum à *Gallis* habitam appellant. *Boij* uero exemplo *Senonum* sibi timentes *He-*
truscis in auxilium uocatis bellum aduersus *Romanos* mouent, in quo *Hetruscorum* ma/
gna pars, *Boiorum* pauci effugere. Nec ita tamen animis cecidere, quin redintegratis uiri/
bus proximo anno prælium rursus inirent, in quo ita profligati fuere, ut penè ad interni/
cionem delerentur. Qua clade perterriti, foedus cum *Romanis* per legatos percutiūt. Hic
erat

erat annus tertius quo Pyrrhus in Italiam uenerat; & quintus post eam cladem quam Galli apud Delphos passi sunt. Ex illo Galli tot cladibus uexati, à bellis deinde XLV. annos quicuerunt. Quum postea ex lege C. Flamini promulgata, ager ubi Senones fuere militibus dederetur, indignati Boij uicini Gallos transalpinos exciuerunt, Congolitanum & Anestem reges circa Rhodanum habitantes ac præcipue gefatas cum peditibus L. milibus, equitibus & curribus duobus mil. præter auxilia Cisalpinorum Gallorum & Insubrium & Gallorum qui circa Padum habitant. Nam ex Venetis Cenomanni tantum cum Romanis consenserunt. Romani igitur tantæ multitudini & terrori occurrere parantes, ex omni Italia septies centena peditum milia. Equitum uero lxxx. milia sine transpadanis coegerunt. Ea uis tunc erat Italiæ, aduersus quos Annibal paulo post uix cum xxx. millibus ausus est alpes transcendere. Hoc itaque militum numero partito, ut de aduentu ipsorum acceperunt L. Aemilium Cons. Ariminum misere. At illi per Hetruriam iter facientes ad Clusium obuios Romanos habuere, quos fugere stratagemate simulantes insectati, ad sex milia ex eis cæsa sunt. Reliqui in proximum tumulum sese receperunt. Aemilius Conf. cognitorum itinere ex Ariminio Romam uersus contra eos proficiscitur. Galli consulis aduentu formidantes tumuli obsidionem, per littus Hetrusci maris remeare statuunt, relicti impedimentis quo tutius pugnarent. Aemilius descendentes persequitur, nec tamen congregari audet. C. Attilius Regulus alter Cos. qui nuper à Sardinia Pisas uenerat, miratus subitum eorum discessum, ut forte interclusum eorum uidit exercitum prælium commisit, atque ita utrinque à Coss. ad unum omnes cæsi fuere. Utebantur gladijs oblongis cuspide obtusa, & paruis clypeis. At Romani contra paruis & acutis gladijs & oblongis scutis, ut cominus magis ualere. Terrori tamen fuere nuda Gallorum corpora, & pulchritudo torquium aurea, & uirgata sagula, quibus toto corpore coruscabant. Post hanc uictoriam Aemilius Paulus per Ligures in Boiorum agrum tendens omnia uastabat, paucis post diebus triumphans urbem ingressus est, ærariūque ex gaza ditauit. Post hæc P. Furius & C. Flavius Coss. creati contra Insubres profecti, ac uicti sese in Cenomannorum agrum receperunt. Rursus redintegratis copijs cum longe superioribus numero præliū ad Adduam fluuium instaurant, ubi Romani Cenomannos, quibus non satis fidebant præmisere, ac eis ponte rescisso necessitatem pugnandi fecere. Quamobrem uictores Coss. cæsis ex eis L. milibus discessere. Insubres tanto accepto incommodo pacem anno proximo petiere, omnia pollicentes, quæ Coss. M. Claudius & C. Cornelius minime concessere. Quare illi conductis triginta milibus gefatis ultimam periclitantur fortunam. Coss. Acerris urbe inter Padum & Alpes post obsidionem potiuntur. Deinde apud Clastidium collatis signis hostes fugant, fugientes Mediolanum persequuntur, atque in potestatem postremo redigunt. Quo bello Galli ex Italia penitus sublatis sunt. In hanc Polybius it sententiam, qui monet non timendos esse Gallos aut barbaros, si uiribus suis aut prudentia Italia experiatur. Transalpinos post hæc diuersis attritos tempestatibus & bellis. Q. Fabius primum Allobrogas, deinde Cn. Domitius Aruernos perdomuit, ducto in triumphum Batuto eorum rege: ad ultimum Iul. Cæsar decennali bello sub iugum omnes misit.

Galli inuasere
Italiam cum
peditum L.
millibus.
Congolitanus
Anestis.
Ex Italia
Dcc. M. peditum
equitum
lxxx. M. sine
Transpadanis
L. Aemilius
C. Attilius
Regulus
Consules

Gallorum
cædes

P. Furius
C. Flavius
Coss.

M. Claudius
C. Cornelius
Coss.
Acerræ

Q. Fabius
Cn. Domitius
Iul. Cæsar

FRANCORVM ORIGO AC SVCCESIONES

GALLOS dein paulatim occidente Imperio, circa Honorij tempora barbari diuersarum nationum, ut etiam cæteras inuasere prouincias: è Scythia Gothi, Alani: ex Hispania Vascones: è Germania Sueui, Burgundiones, Franci, De his igitur ultimis dicendum, qui rerum potiti cæteros expulerunt. Horum originem annales Gallorum iam inde à Franco quodam Hectoris filio repetunt, qui post Troiæ occasum in Germaniam primum applicuerit: gentemque ex eo paulatim propagatam in Galliam migrasse, de quo sane apud nullum legi ueterem auctorem. Posteriorum quidem primus qui Francorum mentionem faciat, Agathias græcus auctor, qui circa Iustiniani tempora scripsit historiam his uerbis: Francorum natio est Italiæ proxima, & terminis iuncta. Veteres tamen hos Germanos dixere. Nam circa Rhenum habitant, Galliarumque magnam partem occupant, qui quantum ut reliqui Germani sunt barbari, Romana tamen politia & alijs institutis utuntur. Sunt etiam Christiani & rectissimæ opinionis. Et paulo inferius, Eorum reges longos post terga crines gerunt, non more Turcarum atque Alanorum

Gothi
Vascones
Sueui
Francus

Gallorum
mores

Alanorum incomptos atq; inordinatos, sed pulchre discriminatos unguentoq; delibutos. Reliqua uero turba circumtōsa crinibus. Hæc Agathias. Ex quo satis cōstat ex ea natione migrasse quæ trans Rhenum, nunc quoq; Franconia dicta est. Franconū enim uetustum nomen Cicero quoq; in epistolis ad Atticum meminit. Hi posteris temporibus anno salutis circiter ccccxx, Theodosio Iuniore imperante exagitati à uicinis, simul & mutandi melioris soli gratia in proximam Galliam Belgicam cum eorum rege Clodio traierere, locaq; Metensium primo ac Tullensium tenere, ubi Aetio duce Imperatoris, deinde Gothicis & Aquitanis, postremo Normandis ac Longobardis uaria successione, ac magna uirtute superatis, tota paulatim Gallia potiti sunt, & ad hunc usq; diem inclytū inter Christianos regnum constituere, ac barbaris nationibus magnopere pro Christi religione restiterunt. Reges uero, ut ex eorum, tum etiam aliorum historia accepi, ordine ac compendio referam. Primum igitur genealogias eorum in tris diuidunt progenies. Prima à Pharamundo usq; ad Childericum, III. quæ durauit annos ccccxxx. usq; ad annum salutis DCCCL. Secunda à Pipino usque ad Ludouicum VI. Lotharij filium, quæ durauit annos cccxxviii. usque ad annum DCCCLXXVIII. Tertia uero ab Vgone Capeto comite Parisiensi usq; ad ætatem nostram. Itaq; duces primum uti tradunt in Germania cœpere post Francum, quem supra dixi Hectoris filium ab eis dictū. Huius deinde natum Marcomirum patrem Pharamundi, qui primus ab eis rex dicitur constitutus anno ccccxx. Regni uero XI. interijt. Nutrire comas instituit ut à Gallis discernentur, quam consuetudinem, ut ex Agathia supra memorauī, Reges tantum usurpauere usq; ad Petri Lombardi præsulis Parisiensis tempora, quo reclamante postea desiere. Clodius cognomento Capillatus ob promissam longe cæsariem, Pharamundi filius atque successor, Anno regni xx. extinctus est, Imperante Theodosio iuniore, primusq; traiecto Rheno cum copijs in proximam Belgicam uenit, Tornacensem, Camaracensem, Tullensem, Metensemq; ciuitates occupauit, Meroueamq; filium regni successorem reliquit. Hic annos XI. rexit, Attilam in Galliam uenientem fugit in ciuitatem Aurelianensem. unde iunctis cum Aetio duce Romanorum castris ac Attila pulso paulo post in regiā remigrauit. Post eum Childericus natus annos xxxiii. Leone primo imperante. Hic ob libidinē in maximas regno expulsus, deinde restitutus fuisse traditur. Clodoueus rex v. Childerici filius, anno DCCCLXXVIII. Clotildem Gundebaldi Burgundi regis filiam mulierem sanctam duxit in matrimonium. Quam cum ad Christi religionem exhortantem audire nollet, tandem cum Alemanis prælio concurrens uotum uouit, si compos fuisset, se uxori obtemperaturum. Igitur re feliciter gesta accersito Remigio præfule Rhemeni primus regum Francorum una cum tribus milibus è populo sacro fonte abluitur anno regni XI. Quo tempore diuino miraculo missa cœlitus ampulla per columbā dicitur, ubi Chrisma quo est oblitus inerat. Seruataq; deinde in cœnobio. S. Remigij ad idem in posterum officium regibus exhibendum. Regnante in Italia Theoderico rege, feruntur & alia huius uiri prodigia, Proficiscens aduersus Alaricum Gothorum regem, qui Tolosæ regnabat, Ligerim fluiuium qui inundatione creuerat eius precibus nocte ita decreuisse, ut uado transmitteretur, & apud Pictauos castrametaretur, Gothosq; una cum rege cecidisse, ac Gallia penitus regno & antiqua possessione expulisse. In basilica. S. Martini diadema ab Anastasio principe accepit. Morit ætatis anno XLV. Regni xxx. superstitibus liberis Theoderico, Clodomiro, Clotario, Childeberto, qui omnes ex successione regnauere. Sepultus Parisij in Aede S. Petri à se constructa, quem Galli perpetuo colunt, ac pro sancto uenerantur. Theodericus maior natus regnauit annos xxxiii. apud Metensem ciuitatem, partitis alijs cum fratribus locis. Huius maxima gesta commemorantur. Turingiam cum rege sibi subiugauit, in Italiam cum armatis Lxxx. milli. traiecit, Bellisarij copias repentino impetu fregit, Transpadanam omnem regionem subiugando. mox inopia pabuli coactus est dimisso in Italia Bucello & Amingo ducibus, qui & ipsi superati à Narsete apud Cannetum in campania fuere. Decem Burgundiorum milia auxilio Gothicis misit, quorum rex Theodericus sororem eius olim in matrimonium duxerat. Demum per seditionem interfectus dum de imperio cum patris certat, anno regni xlii. superstitite Theodebaldo filio, qui post eum regnauit annos x. Deinde ad Clodomirum Clodouei filium Theoderici fratrem res peruenit. Qui apud Aurelianensem ciuitatem regnauit, prouinciamq;

Aetius dux

Frācorum genealogiæ tres
Pharamundus
rex primus

Clodius Capillatus

Meroueus

Childericus
Clodoueus primus
Christia.
Clotildis uxor

Ampulla sancta

Contra Alaricum

Theodericus rex transgressus in Italiam
Bucellus & Amingus duces separati à Narsete.
Theodebaldu.
Clodomirus

ciamq; ac Burgundiam bello ciuili acquisiuit, hoc modo, Gundebaldus Burgundia rex
 Chilpericum fratrem maternum Clodomiri auum interfecerat, quamobrē cum ulcisci sta
 tuens bello aduersus Gundebaldum moto è duobus eius filijs alterum Sigismundum in
 praelio cepit, alterum Gothimarum interfecit, regnoq; eorum potitur. Sigismundi præcla
 ra est fama sanctitatis, quem captum atque in puteum una cum uxore & filijs demissum,
 & post aliquot dies extinctum, ac sepultum in cœnobio Aganensi apud ciuitatem Sedu
 nensem, quod ipse construxerat, febricitantes inuocant. Childebertus tertius, Clodouei fi
 lius fratri successit, diuiso cum alijs regno, apud Parisios regiam ipse cōstituit, Cenoman
 nos, Pictauos, ac Normandos sibi adiudicauit. Clotildem sororem Amalrico Gothorum
 regi locauit, quæ cum à uiro minime Christiano tum iurgijs tum uerberibus ob Christi fi
 dem incesceretur, quæsta apud fratrem eum ad ultionem compulit. Quamobrem profe
 ctus in Hispaniam cum exercitu, Amalricum in praelio apud Toletum commisso, ad tem
 plum quoddam fugere contendentem obruncat, urbemq; diripit, ac sororem reducit, quæ
 in itinere morbo correpta interiit. Post honestissimum facinus animum ad parricidium
 conuertit, duos fratris defuncti filios pupillos, quos mater eius Clotildis apud Parisios ale
 bat, ad se aliud simulado uenire iussos necauit. Quorum cadauera relata Parisium ab auia
 mœstissima ac sanctissima muliere multis cum lachrymis contumulata fuere. Childeber
 tus unâ cum fratre Clotario puerorum inter se regna partitus, expeditionem postea in Hi
 spaniam sumpsit, ac magnâ uî Valentiam obsidenti urbis Præsul extra mœnia egressus
 cum dalmatica S. Vincentij occurrit, quam ei dono dedit. Quo facile munere delinitus,
 domum reuertit. Quo postea dono templum S. Germani præsulis Parisiensis, qui eo forte
 tempore decesserat, ac miraculis florebat, ornauit, ubi postremo & ipse decedens sine pro
 le sepultus est. Anno salutis D X V. Clotarius igitur frater superstes omnium suorum Mo
 narchia Galliarum potitur. Cum Conabro Britonum duce bellum gessit, eumq; interfecit.
 Crominum eius filium nothum suppetias ei ferentem, captum in praelio cum uxore ac
 liberis igne cremauit. Cœnobium sancti Medardi Sueffionense ædificauit, in quo & sepul
 tus est. Anno regni quinquagesimo primo. Quatuor superstibus liberis, partito inter se re
 gno Chilperico Sueffiones, Ariperto Parisij, Guntiano Aurelianenses, Sigisberto Meten
 ses obuenerunt. Aripertus igitur ex omnibus fratribus patrio successit regno, apud Parisios
 regia constituta. De quo nihil aliud memoratur, quàm quod ob amorem in ancillas coniu
 gem abdicauit. Quamobrem frustra sæpe admonitus à sancto Germano Præsule tunc ur
 bis sacris tandem interdictus, ac sine liberis extinctus est. Guntianus frater regnum iniit,
 qui Aurelianis imperabat. Hic fessus quondam uenando obdormisse dicitur in campis, &
 ex somno thesaurus ei antiquæ gazæ manifestatus, quem cum esset nactus cum reliquis
 facultatibus egentibus distribuit, ad regnum immortale adspirando. Decessit sine liberis
 Sigisberto fratre cū eius filio Childeperto successore dimisso. Anno regni uigesimo quin
 to, salutis DLXIIII. Apud Francos inter sanctos relatus. Sigisbertus Clotarij filius, &
 Guntiani frater apud Metensem ciuitatem regnauit, quæ ei ex patris hæreditate sorte ob
 uenit, regnum Austrasie appellatum. Brunchildem Atanagildi regis Hispaniæ filiam du
 xit, quam Arriana secta inquinatam ad ueram religionem reduxit. Bellum cum fratre Chil
 perico gessit, in quo filius illius Theodebertus post multa ab eo crudelitatis exempla fœ
 de perpetrata occubuit. At Chilpericus pater fratrem cum sectaretur ab eo fugatus, se Tor
 nacum recepit, ubi obsessus, uxoris Phrigundis opera, quæ clam satellites aliud simulando
 ad Sigisbertum obsidentem interficiendum miserat liberatus est. Mox Parisium ueniens,
 Brunchildem Sigisberti extincti uxorem cum filiabus Rotomagum relegauit, bonis eo
 rum direptis. Tunc denique confirmato statu, uxorem duxit Glosindam Brunchildis so
 rorem Atanagildi Gothorum regis filiã, quæ ex Arriana secta in fidem orthodoxam uer
 sa per sancte uixit. Dolis tandem agitata pellicis Phrigundis, relictis bonis ac coniugio, sæ
 pe in patriam redire frustra tentauit, tandem illius insidijs noctu à uiro iugulata miraculis
 dicitur clarere. Sed & eiusdem Phrigundis opera Andouera prima Chilperti coniunx ab
 dicata est, quæ tris peperit liberos, quorum natu maior Maroueus eiusdem concubina
 infectatione bonis dimissis, & abdicata coniuge Brunchilde, quondam patruui sui uxore
 monachum egit. Postremo tot illa malis perpetratis, necem addidit uiri, cui ad ultimum
 d se suspe

Gundebaldus
 Burgundus
 S. Sigismundus
 Childebert.
 Regia apud
 Parisium.
 Clotildis
 Amalrici
 Gothi uxor

Parricidium
 Childeberti

Templum
 S. Germani
 Clotarius
 Conabrus
 dux Britonū.
 Cœnobium
 S. Medardi
 Aripertus
 rex apud Pa
 risios
 S. Germanus
 S. Guntianus

Sigisbertus

Austrasia
 Brunchildis
 Chilpericus

Phrigundis

S. Glosinda

- se suspectam cognoscebat. Redeuntem itaque è uenatione, eius opera duo satellites eum incautum aggressi trucidarunt, Anno regni trigesimotertio, relicto paruo filio Clotario, quem ex ipsa Phrigundi primam concubina, deinde uxore susceperat. Interim Childebertus secundus Sigisberti filius, post patris ac patruum mortem regnauit in Austrasia unà cum Brunchilde matre annos uiginti, quæ mulier, quod crudeliter & acerbè administrabat, populo fuit infensa. Viri etiam sui fratris filium in matrimonium quondam accepit, quæ tamen omnia religione compensabat, Cœnobìa, templa, sacras ædis ædificando, muneribusque immodicis ornando. Huius Childeberti soror Inguldís Hermogillo Lemogildi Gothorum regis filio locata fuerat, quæ uirum ad religionem orthodoxam deduxerat. Quamobrem à patre Lemogildo post carcerem & uincula securi percussus martyr occubuit. Theodebertus Chilperici filius ex cōcubina successit, contra quem eius ex matrimonio frater Theodericus ab auia Brunchildi compulsus bellum mouit, fugauitque Coloniã ciuitatem, ubi obsessus, ac ciuium proditione interfectus est. Theodericus secundus uictoria potitus, ac fratris filijs interfectis, pacificus cum omnium gratia reuertit. Nec multo post aduersus Clotarium patruum de regno eadem Brunchilde adhortante dimicauit, tandem in regno confirmatus, fratris ab se interfecti filiam in matrimonium duxit, multumque reclamantem Brunchildem consanguinitatis iura esse uiolata, contumelia ac minis represit, tot scelerum eius adhortationes exprobrando. Quamobrem illa indignata eum ueneno necari, deinde sex liberos eius trucidari mandauit, quæ omnia sanctus Columbanus abbas, dum eum à libidine cuperet auertere prædixerat. Ob quam causam à Brunchilde ex Galliæ finibus expulsus in Italiam aufugit, ubi supra Ticinum cœnobium instituit. Hunc Theodericum eiusque fratrem sanctus Gregorius per literas monuit, ne simoniæ crimen in regno permitterent, cum ipsorum indulgentia par crimini patrantium haberetur. Iam enim huius contagio uitæ serpere cœperat apud eos. Clotarius eorum patruus rex Francorum octauus, ex his qui recta stirpe successere, regnauit annos quadragintaquatuor. De quo quod dicam nihil reperio, quam quæ supra dicta sunt. Tum quod ex Bertunde uxore genuit Hiltidem filiam, ex qua & Amberto cōiuge Herchenoaldus est genitus: unde Pipini, & Carolorum genus descendit. Dagobertus filius hæres regni, nonus recta genealogia, uiuente patre regnauit annos sedecim. De Saxonibus triumphauit. Consortem regni fratrem Aripertum fecit concessa ei Aquitania, ac regno Tolosæ, cum quo tamen quandoque in discordiam uenit. Quapropter eum fugientem ad Dionysij templum inde nulla ui auellere potuit. Ex illo locum ueneratus insuper cœnobio magnifico decorauit, ubi tandem sepultus est, qui ob beneficentiam & religionem dicitur post mortem ex uiso cuiusdam uiri sancti liberatus à cœlesti iudicio, in quo multis accusatus criminibus spiritus eius comparuit. Ex filijs superstitibus duobus Sigisberto & Clodoueo Sigisbertus secundus rem suscepit. Is cum prolem minime speraret, septem cœnobìa magnifice extruxit. Post hæc Dagobertum filium suscepit, quem moriens Grimoaldo Pipini filio præfecto prætorij, siue, ut Galli appellat, Maioridomus commendauit. Grimoaldus per proditionem interfecto pupillo filium suum Austrasiæ regno præfecit, quam iniuriam est ultus Sigisberti frater Clodoueus secundus, Grimoaldum interficiendo. Is enim rebus Francorum succedens, anno sexcentesimo quadagesimo sexto, regnauit annos sedecim. Vxorẽ duxit Batildem mulierem sanctissimam è genere Saxonum, quæ quondam ante matrimonium in peregrinatione transmarina capta fuit, ac salua uirginitate redempta ab Herchenoaldo Maioridomus regiæ. Peperit uiro tris liberos, post eius mortem cœnobio se perpetuo dicauit Parisiensi, quondam à sancta Clotilde extracto primi Clodouei uxore: claruit postea miraculis, cuius festum celebratur quarto Calendas Februarij. Extruxit & ipsa quoque cœnobìa duo: alterum solo, alterum uero reconcinnauit, donis que ornauit. Cæterum his temporibus creatus nouus magistratus Maioridomus, autoritate maxima, quippe cum per regum luxuriam atque ignauiam eo res deducta esset, ut nulla regni cura aut populorum, nisi propriæ libidinis esset, necesse fuit huic magistratui res cunctas obire, bella gerere, domi forisque prouidere, omnia præterea regis munera citra regni titulum gerere. Clodoueus igitur cum aliquando sancti Dionysij corpus minus atque deceret reuerenter retexerit, atque attrectaret, brachiumque propterea ipsius aliquantulum fregisset, dicitur in insaniam incidisse,

Childebertus
I I. cum Brun
childe matre.

Inguldís
Hermogillus

Theodeber/
tus rex
Theoderic. II

S. Columba/
nus aufugit in
Italiam.

S. Gregorij
monitio.
Clotarius rex

Dagobertus

Aripertus
S. Dionysij
cœnobium fã/
ctum.

Sigisbertus II
Dagobertus
Grimoaldus
Maioridomus
Clodoueus II

Batildis facta

Maioridomus
creatus.

S. Dionysij cor
pus à Clodo/
ueo retextum.

disse: biennioq; post excessisse superstitibus Clotario Theoderico & Childerico filijs, qui omnes ex successione regnauerunt: ac primo Clotarius IIII. annos tris. Deinde Theodericus frater succedens breui tempore ob morum insolentiam regno deijcitur, quem secutus est Childericus tertius, frater, qui crudelitate insigni præditus, Leodegarium præfulem Augustodunensem apud Lexouium relegauit. Bodolonem maximum inter Francos uirum ligari ad stipitem ac cædi iussit, à quo mox ipse rex unà cum uxore reuertens à uenatione trucidatus est. Post quem Theodericus rursus supradictus rex undecimus ex his qui recta stirpe successerant, quem diximus semel à regno pulsum, iterum succedere permissus nihilo mitior fuit fratre Childerico. Ab initio quidem Leodegarium ab exilio reuocauit, eiusq; consilio multa gessit. Deinde potentiã ueritus cuiusdam Ebroini qui sese stirpe natum regia iactabat, in concordiam cum eo ueniens Præsules nonnullos inter quos Leodegarium ipsius adhortatione necauit. Regnauit annos octodecim, sepultus in æde sancti Modesti Attrebatensis, quam ipse construxerat. Hoc siquidem tempore Pipinus senior Maiordomus fuisse traditur. Clodoueus tertius, Theoderici filius regnauit annos quatuor. Decessit anno primo imperij Anastasij secundi. Dagobertus secundus Childerici filius, anno quinto decessit, secundo imperij Leonis, filiumq; paruum Theodericum fidei tutelæq; Caroli Martelli Maiordomus commisit. Chilpericus cognominatus Daniel, regnum inuasit. contraq; Carolum insurrexit Eudonis Aquitaniæ regis auxilijs nixus. Tandem ab ipso uictus, regnoq; pulsus, ac Theodericus imperio restitutus est. Sunt qui dicant quod fugato Chilperico Carolus Clodoueam S. Batildis filium è stirpe regia regno præfecerit. Theodericus quartus Dagoberti filius, post quem Clotarius, postremo Chilpericus, breui inter se spatio successere. Hic ultimus cum esset natura segnîs, populisq; male per eum consuleretur: abdicatus regno, in cœnobio monachum egit, & Pipinus tunc Maiordomus hortante ac probante Zacharia summo pontifice rex surrogatus primus ex ea familia postquam Merouengorum profapia defecit: quæ regnauit annos CCCXCVI.

PIPINI ET CAROLORVM GENVS AC GESTA.

PIPINVS itaque rex anno DCCCLI. secundam inter Francos incepit progeniem. De qua pauca dicendum: initio à maioribus sumpto. Genus siquidem à regibus Francorū iactant. Ambertus enim uir magnus, ex Hiltide Clotarij octaui regis filia Herchenoaldum genuit, patrē Pipini, qui Grimoaldū suscepit, patrē alterius Herchenoaldi. Ex quo natus alter Pipinus cognomēto Breuis à staturæ breuitate. Hic igitur Maiordomus sub Theoderico IIII. fuit: rebus in Germania feliciter gestis, belli gloria floruit: excedens Carolum Martellū, & Carolū magnū filios hæredes dimisit. Martellus officio paterno succedens in aula regia res gessit item præclaras. Leone secundo siquidem Imper. anno DCCXVIII. Sequana transmissa aduersus Aurelianos mouens uno impetu hostes fudit: Rhenum deinde traiciens Saxones, Alemanos, Sueuos, Bauaros, regno Francorū adiecit: Saracenos ab Eudone duce in Aquitaniam uocatos apud Turonū memorabili clade adflixit. CCCCLXXXV. milibus partim cæsis, partim fugatis. Post item aliquantulum temporis Amorreum alterum eorum regem ex Hispania suppetias Athimo apud Narbonem obfesso ferentem cum toto exercitu trucidauit. Hinc Gothos, qui Hispaniam citeriorem & Gallia partem trecentos iam annos turbabant, deleuit præter paucos: qui ad Barcinonensium opem & loca confugere. Expulsis igitur exteris nationibus, Galliam omnem Francorum regno subiecit: & paulo post mortuo Theodorico rege, ut Childericus eius germanus ei succederet, curauit. Decessit ex morbo in Gallia, Carolomano & Pipino liberis superstitibus: quorum alter ut in Bauaria, Alemania, & Metensi: Pipinus autem ut in Burgundia, Francia & Aquitania dominarentur, mandauit. Carolomanus Romam petijt, & Zacharia pontifice salutato in cœnobio Casinensi in Italia monachum egit. Pipinum uero alterum filium, de quo nunc agimus Franci adhortante eodem pontifice, deiecto ob ignauiam Chilperico, regem crearunt. Anno salutis DCCCLI. Hic igitur Stephano II. pontifici ab Aistulpho Longobardorum rege oppresso, & in Galliam fugienti suppetias tulit, bis que traiectis Alpibus in Italiam cum exercitu properans, Aistulphum coegit, rebus primum à pontifice repetitis: deinde

Clotarius IIII
Theodericus

Childericus

Theodericus
XI. rex iterum factus.Leodegarius
præsul Augustodunensis
interficatur.Pipinus senior
Maiordomus

Clodoueus

III. rex.

Dagobertus

II.

Theodericus

Chilpericus

Daniel

Theod. IIII

Clotarius

Chilpericus

ob segnitiam

abdicatus.

Carolus Martellus.

Carolomanus.

Pipinus rex

exarchatu Rauennate, & quicquid ferè in Italia ceperat Petri Cathedræ cedere, frustra tunc reclamante Imperatoris Protospatario. Inde postquam in Galliam reuertit, Taxillum Bauariæ ducem sibi subiecit. Cum Aquitanis VIIII. annos decertauit, Manfredo primo prælio in fidem accepto: quem postea rebellantem Carolus filius domuit. Moriens duos omnino filios reliquit Carolomanum, & Carolum cui postea Magno cognomen fuit. Huius igitur prima militia post obitum patris cōtra Aquitanorum regem Himuldum fuit, quem in deditioem accepit. Adcersitus in Italiam ab Hadriano pontifice contra Longobardos, Desyderio eorum rege per obsidionem Papiæ in potestatem recepto, eos ex Italia annos ferè CCCIIII. possessa eiecit. Inde domum reuersus, bellum Saxonum quod annos ferè XXXIIII. cum Francis durauerat, quamuis interpellatum profequitur: quibus tandem sub iugum missis eam omnem gentem ad Christi cultum redegit. Post hæc aduersus Aigolandum Saracenum, Hispanosq; male de Christo ob Arrianam sectam sentientes, expeditionem sumens, breui tempore subiugatos, Pampilone, Cæsaraugusta, & quibusdam alijs oppidis expugnatis recte sentire coegit. Redeuntē in Galliā Vascones, qui in insidijs erāt, adorti clade adfecerunt, Rolando cum parte militum cæso. Eam expeditionem sicut & reliqua gesta Caroli Turpinus præsul Rhemensis, qui rebus interfuit scripto tradidit: ubi Catalogum procerum qui eum sunt comitati, hunc ferè enumerat. Rolandus comes Ceno manensis ex Millone & Berra Caroli sorore genitus, cum quatuor milibus bellatorum. Oliuerius comes Gebennensis filius Rainerij cum tribus milibus. Arastagnus dux Britonum cum septem milibus. Eugeleus dux Aquitaniæ, Gauferus dux Burdegalensis, Gundebaldus Phrisiæ, Gellius comes Nanetensis, Ranaldus de Bellauda, Naaman dux Bauariæ, Ogirius dux Daciæ, Lambertus princeps Bituricensis, Sanson dux Burgundionum, Garinus dux Lotaringiæ. Constantinus præfectus Romanus. Testatur quoque Turpinus ingentem fuisse exercitum, magnumq; telluris spatium duorum fere iter dierum amplexum. De his multa posteris fabulosa sunt tradita: ueritas tamen, ut & uiribus, & corporum proceritate cæteris mortalibus præstiterint. Italiam postea Carolus rursus repetens, Beneuentanorum, qui duce Araiso in Romanum pontificem bellum parabant, tumultus compressit. Taxillonem Bauariæ ducem impellente uxore, quæ filia Desiderij fuerat, res nouas molientem sola legatione sedauit: acceptis etiam obsidibus. Hunnos qui Pannoniam diu occupauerant, plurimis utrinque acceptis incommodis, tandem clade maxima adfecit: amplissimisq; deinde spolijs onustus in Galliam reuertens, Gottifredum Normandorum ducem, Francorum socios uexantem, in potestatem redegit. Leonem tertium pontificem à Romanis expulsus, ac eius auxilium implorantem, per legatos confestim, deinde per se, tertio ueniens in Italiam, compressa seditione, ac repulsis inimicis restituit. Pro quibus meritis ab ipso Imperator primum consalutatus: & nomen quod annos ferè CCCXXX. cæsauerat, occidenti restituit. Domum postremo repetens non minore dignitate ocium gessit, artes liberales magnopere colendo. Quarum studium Parisij primus instituit. Tum sacra loca exædificando, inter quæ XXXIIII. cœnobîa in antiqua Chronica nominata comperio. Tum nobile illud templum sancti Martini Aquisgrani: ubi etiam ex pleuresi decessit. Anno ætatis LXXXII. Imperij decimoquarto. Salutis DCCCXV. Liberos vi. genuit, Cotrudem, Bertam, Gillam fœminas. Mares uero Ludouicum, Carolum, ac ex concubina Pipinum: quem Hadrianus pontifex Romæ de sacro fonte leuauit. E quibus tantum superstes Ludouicus, ac imperij successor fuit. Bernardum uero ex Pipino filio nepotem Italiæ regem creauit. Traditur Carolus omnia quæ pater Pipinus pontifici dederat probasse. Est & author Iacobus de Voragine, cum auxilio Genuensium instructa contra Saracenos classe profectum Hierosolymam recuperasse: cui minime cæteri adstipulatur: quod etiam Florentiam ædificijs restituerit, nullus est idoneus author. Illud sanè inter omnes constat, cum Imper. Constantinopolitano de imperij diuisione conuenisse. Venetosq; legibus proprijs uti permisisse. Traditur & in uictu delicatior fuisse. Venationis etiam quadantenus studiosus. Corpore procero uiribusq; uastis præter humanam cōsuetudinem, omnes eum fatentur fuisse. Præterea ob ingentia erga religionem merita liberalitatemq; ac misericordiam in pauperes, apud Aquisgranum, itemq; Parisium, pro sancto, quamuis in catalogum non relatum, uenerantur. LVDOVICVS cognomento Pius, accepto de patris morte nuncio

Carolus Ma.

Turpinus præsul Rhemensis Catalogus procerum in Hispania.

Taxillo Bauarus.

Gottifredus Normandus.

Bernardus Italiæ rex.

Ludouicus Pius.

nuncio extemplo uenit Aquisgranum: ubi Leonis Imperatoris Græci legatione audita
 fœdus cum eo renouauit. Bernardum Italiæ regem primo quidem probauit: mox ubi com-
 perit imperium adfectare, captum securi percussit: eius fautoribus, inter quos præfules
 multi fuere, diuersis in locis exilio mulctatis. Quatuor suscepit omnino liberos, quorū na-
 tu maximum Lotarium in Bernardi locum suffecit: Pipinum Aquitaniæ, Ludouicum Ba-
 uariæ: Carolum uero cognomento Caluum, ex alia uxore susceptū, Franciæ Burgundiæq;
 reges constituit, à quibus multa deinde incommoda passus, & in carcerem coniectus est.
 Deniq; post annum ab eisdem in dignitatem pristinam restitutus. Quæ omnia ciuilibus tu-
 lisse, & cum illis clementer egisse postea fertur. Stephanum IIII. Pont. Galliam petentem
 magna populorum celebritate spectatum properantiū, magnifice excepit: à quo mox dia-
 dema apud ciuitatem Aurelianensem accepit. Conuersus deinde ad bella Viomarcum ty-
 rannum Britannia regnum occupantem in prælio obruncauit. Bulgaros Pannoniā inua-
 dentes repulit, ac petentibus pacem dedit. Michaelis imperatoris Græci Legatos de imagi-
 nibus referentes ad Romanum Pont. reiecit. Ab eisdem legatis libros Dionysij Ariopagi-
 tæ in latinum sermonem conuersos ei adlatos, ut autores sunt Landolphus de Columna,
 & qui ante eum de rebus Francorum scripsit Eginardus, templo illius dicauit. De pietate
 ipsius in Ro. Pont. multa Bibliothecarius refert. Ciuitates quas ei dono dedit, enumerat.
 Ego quoq; ex antigrapho uetusti libri, quod in bibliotheca Vaticana hodie cōtinetur, ubi
 eius enarratur donatio, apographum excerpti. **IN NOMINE** domini dei omnipotentis
 patris & fi. & spi. S. Ego Ludouicus Imperator concedo tibi beato Petro principi aposto-
 lorum, & per te uicario tuo Domno Paschali summo pont. successoribusq; eius in perpe-
 tuum ciuitatem Romanam, cum sua iurisdictione omnibusq; circa terris, ciuitatibus, por-
 tubus, ac maritimis locis Hetruriæ. In ea deniq; mediterranea Urbem ueterem, Balneore-
 gium, Viterbium, Soanam, Populoniā, Rosellas, Perusium, Maturanū, Sutrium, Nepe-
 Versus Campaniam, Ananiam, Signiam, Ferentinū, Alatrū, Patricum, Frusinonem, cum
 omnibus circa oppidīs & uicis, Necnon exarchatum Rauennę integrum, sicuti piæ recor-
 dationis Carolus pater & item Pipinus auus noster beato Petro dudum concessere: uideli-
 cet Rauennam, Bouium, Aemyliam, Forum populi, Forumliuij, Fauentiam, Imolam, Bo-
 noniam, Ferrariam, Comaclum, Adriam, Ceruiam. In marchia Pisaurum, Fanum, Seno-
 galliam, Anconam, Auximum, Numanam, Esium, Forumsempronij, Feretrū, Vrbinum,
 territorium Valnense, Callium, Luceolos, Eugubium. In Campania Soram, Aquinum, Ar-
 pinum, Theanum, Capuam. Patrimonia quoq; ad nostram pertinentia ditionem, Beneuen-
 tanum, Salernitanum, Calabria inferioris & superioris, ac Neapolitanum: Ducatum insu-
 per Spoletinum, Tuder, Otriculum, Narniam: reliquaq; eius ditionis. Insulas quoq; inferi
 maris Corsicam, Sardiniam, Siciliam. Quæ omnia piæ memoriæ Pipinus auus, deinde Ca-
 rolus Imperator genitor noster per Atherium & Mainardum Abbates ad hoc sponte mis-
 sos beato Petro eiusq; successoribus scripto concesserunt: nos item probamus atq; conce-
 dimus. Præterea summi pontificis deligendi Romano concilio potestatem esse uolumus,
 modo sine discordia fiat: ac post consecrationem legati ad nos successoresq; nostros reges
 Francorum conciliandæ charitatis & amicitia causa mittantur, sicut temporibus Domni
 Caroli atauī, & Pipini auī, & postremo Caroli genitoris nostri mos fuit. Hanc igitur no-
 stram uoluntatem scripto ac iureiurando firmamus: & per Legatum S. R. E. Theodorum
 Domno Paschali misimus, manu que propria me subscripsi. Ego Ludouicus. Subscribere
 quoq; tres eius filij, episcopi x. abbates viij. comites xv. Bibliothecarius, Mansionarius, Ho-
 stiarusq; unus. Insequēte deinde tempore Otho Imperator apud eundem librū sub Io. xij.
 in hæc se subscripsit, Ego Otho Imper. pro animæ nostræ filijq; ac parentum nostrorum sa-
 lute hæc omnia supradicta, tibi beate Petre successoribusq; tuis libenter concedo: subscri-
 psereq; episcopi x. Abbates duo, Comites v. Optimates octo. anno Sal. D C C C C L X I I.
 Indicti. v. Sub Henrico aut subscribere episcopi xiiij. Abbates iij. Duces iij. Comites viij.
 Optimates viij. Hæc igitur quæ de Ludouici donatione comperi in uetusto codice iam à
 cōfessu patrum admissio, quo nullū hodie potius testimoniū habemus. Ludouicus reliquā
 sibi præter ea quæ dedit reseruauit Hetruriā. Decessit anno imperij x x v. eodem fermē
 mense, quo & Michael Græcus Imper. sub Gregorio quarto. **LOTHARIUS** post mor-
 tem parentis cum fratribus de imperio dimicās in hanc cum eis opera Sergij pontificis pa-
 trificatoris

Ludouici do-
natio.

Othonis con-
cessio.
Henrici con-
cessio.

Lotharius

- cificatoris concordiam uenit, ut Carolus Galliam, Ludouicus Germaniam teneret, reliqua sibi imperiali nomine atque autoritate cederent. Tres suscepit liberos: Ludouicum, Carolum, & Lotarium. Huic ultimo ea pars obtigit quae inter Austrasiam & Prouinciam sita de suo postea nomine Lotaringia dicta est. Post haec cum orbi annos. x v. praefuisset relicta Ludouico rerum cura, quem quinquennio antea Imperij consortem elegerat: sese imperio
- Ludouicus II** abdicauit, & in cenobio monachum egit. **LUDOVICVS II.** uiuente patre anno **DCCCLVI.** Romam profectus a Sergio Pont. diadema sumpsit: filios habuit Carolum & Ludouicum, qui Francis Germanisque praefuerunt. Amantissimus ante alios Nicolai primi: cuius creationi Romae interfuit: de quo communi consilio ambo cuncta gerebant. Imperauit annis **XXI.** Decessit Mediolani: ubi etiam tumulatus. **CAROLVS II.** cognomento
- Caluus** Caluus Ludouici Pij filius. Huic ab initio Gallia in portionem cessit: in qua regnauit annos **XXIIII.** Filios Pipini fratris in Aquitania regnantis duos Carolos res nouas quaerentes relegauit, monachosque coegit esse. Sed & ex totidem proprijs filijs eiusdem nominis alterum regnum perturbantem eodem modo tractauit: alterum in singulari certamine, cum quodam milite exercitationis gratia pereuntem amisit. Vocatus Romam a Leone **IIII.**
- Contra Saracenos** in auxilium contra Saracenos, qui iam moenia tenebant urbis, praesto adfuit. Consecuta deinde uictoria in Galliam reuersus, post aliquot annos audita Ludouici Imperatoris morte Romam statim repetijt: & a Ioanne **VIII.** Pont. successor imperij factus diadema suscepit anno. **DCCCLXXX.** uixitque annis postea tantum **VI.** Nam Ludouicus frater qui in Germania regnabat, aegre ferens se in imperio posthabitu, bellum ab initio parabat: Sed statim extinctus liberis superstitibus Carolo Crasso & Ludouico Balbo natu maiore, qui postea imperarunt. Hi aduersus patrum ingenti exercitu uenientes obuium eum apud Veronam armatum habuerunt: qui profligatus Mantuam se recepit, ubi in ualentinem incidens, ueneno a quodam Sedechia medico Hebraeo dato dicitur absumptus, cuius adhuc ibidem sepulchrum extat. Vir fuit inani iactantia ambitioneque infinita, plura sibi quam fas est adscribendo, ut ait Sigisbertus. Nam oppidum in Gallia Carolopolim appellauit. Eius aduentus in Italiam testem habeo Marmoris inscriptionem, quae adhuc legitur in templo sancti Michaelis Romae apud Vaticanum, & huiuscemodi uictoriam indicans, quam ponere mihi uisum est. Tempore Leonis **IIII.** imperante Carolo Magno eo tempore, quo beata Basilica a Saracenis capta fuerat: tunc denique pro totius mundi capite turbato, Gallia omnis cum rege Carolo ad tuendam Italiam uenerat, ubi contra inimicos domini certando quidam mortui sunt: & in crypta iuxta Neronis palatium sepulti: eodemque tempore a Leone Papa & rege Carolo ad honorem Michaelis archangeli supra illos facta ecclesia. His itaque peractis rex in Apuliam abiit, eamque beato Petro & Romae subiugauit. In quo in primis notari licet, cur Imperatore Carolo Magno dicat, cum multis ante annis eum decessisse constet: putandum igitur ex auspicijs primi conditoris omnes ex ea familia Carolos appellare uoluisse. Prosequitur deinde inscriptio monstrans, quemadmodum in reditu Caroli in Galliam ex Apulia nobiles quidam a Phrisia Germani corpus S. Magni Fundis repertum, secum ferentes apud Sutrium admoniti sunt in somnis ut in Urbem Romanam id referrent. Itaque iuxta idem Michaelis templum id collocauerunt constructio in eodem loco Xenodocheo annuoque uectigali adsignato quo eius nationis pauperes refugium haberent. Omnia nunc auaritia nostrorum pessum iere. Verum deinde aedificatum S. Spiritus alterum in Saxia ea de causa dictum, quod Phrisij Saxones ut supradixi in eam se partem reciperent. Sed ad reliquos reges reuertar. Ludouicum igitur Balbum cognomento
- Ludo. III** qui Galliam regebat, patruo successorem Ioannes **XIII.** Pont. elegerat, nisi multa uia
- Balbus** Romanis Carolum Crassum fratrem, qui tunc Germaniae praerat ei praepone coactus fuisset. Biennio tamen una cum Carolo imperauit, mox ueneno sublatus Carolum cognomento Simplicem Franciae regem & Carolomanum patrem Arnulphi qui postea Caesar fuit liberos reliquit. Carolus Crassus interim imperium continuauit annos **X.** Hoc tempore Normandi qui annos **XL.** bellis assiduis Francos uexauerant, apud Carnutes praelio memorabili uicti sunt a Ricardo Burgundiae duce & Roberto comite Parisiensi patre
- Normandorum bellu.** Odonis eius, qui postea regnum Francorum administrauit. Normandorum enim eo tempore duo fuerant duces, Rollo & Gello: quorum Rollo idem & Gottifredus appellatus, inita cum Francis concordia Caroli huius filiam in matrimonium duxit, & per Robertum
- Rollo Gottifredus Gello** comitem

Inscriptio

Corpus S. Magni.

comitem sacro fonte ablutus Roberti nomen accepit. Is igitur primus dux Normādorū Christianus genuit Guilielmum patrem Ricardi 1111. & Roberti Guiscardi, qui Robertus Apuliam & Siciliam in Italia acquisiuit, ac Alexium imperatorem bello uicit. Hic deinde Guilielmum ex concubina genuit, qui Aroldum Anglorum regem interfecit. Geloni autem alteri Normādorū duci tradidit Carolus rex montem Blesensem in quo ille castrum munitissimum ædificauit, genuitq; Theobaldum patrem Odonis Campaniensis, ex filia Conradi imperatoris. Odo uero alterum genuit Odonem patrem Theobaldi iunioris. Hæc igitur genealogia comitum Blesensium. Carolus autem Imperator post hæc gesta cum paulatim mente laberetur, ei uiuo surrogatur Arnulphus Carolomani filius Ludouici Balbi nepos, qui annos x 11 imperauit: Normādos iterum tumultuantes in genti prælio pacatos reddidit, ultimumq; è Gallis Cæsar fuit cum annos propè centum imperassent: translatum deinceps ad Germanos imperium, ut in alia imperatorum narraui-
 mus historia. Quanquam Ludouicus filius à Gallis patri surrogatus nec à Pontifice probatus v 1. annos imperauit, à Berengario deinde imperatore superatus atque interfectus. Regno deinde Francorum Carolus Simplex Ludouici Balbi filius puer post patris obitum natus successit: cui tutorem adhibuerunt Odonem filium Roberti Parisiensis illius qui contra Normādos strenue pugnauerat, de genere Saxonum. Hic postquam annos 1 x. regis nomine summa fidelitate administrasset regnum pupillo restituit, pro quibus meritis ab eo parte imperij donatus est. Carolus igitur sumpta regni cura Edinam Eduardi regis Angliæ filiam in matrimonium duxit: cumq; annos x x v 11. regnasset à Roberto Odonis tutoris iam defuncti fratre bello petitur, eo quod fratris ei ditionem abstulisset: hoste tandem in prælio interfecto apud urbem Sueffionem ea potitur. Verum paulo post ab Eriberto sororio amice exceptus apud castrum Petreoriam dolo captus est, ac in custodia demum extinctus. Edina uero uxor cum paruo filio Ludouico ad patrem Eduardum in Angliam confugit. Rodolphum post hæc Ricardi ducis Burgundiæ filium regem delegerunt, quem olim Carolus Simplex sacro fonte abluerat. Hic, ut ait Sigisbertus, ab Italis contra Berengarium uocatus uictoriam adeptus est, regnauitq; annos 111. Ludouicus puer interim ex Anglia cum matre reuocatus regnauit annos 1 x. E Gisberta primi Othonis sorore Carolomanum, Lotarium, & Carolum genuit: Insenos ac rebelles habuit regni proceres. Post quem Lotarius eius filius annos x x x 1. qui in ordine regum trigelimus fuit: sub quo Vgo Magnus comes Parisiensis factus est dux Francorum. Hic enim fortiter aduersus Normādos dimicauit, à quibus captus demum fuit, & Rotomagi in custodiam traditus: deinde auxilijs Othonis Imperatoris cuius sororem duxerat liberatus, nunc demum Francorum regebat exercitum. Liberos suscepit Othonem, Henricum & Vgonem. Lotarius interim decessit ex ueneno uti putatur ab uxore adultera dato. Cui Ludouicus filius successit biennio, & ipse eodem fato sublatus Blanchæ coniugis opera, postremus sanè in Caroli familia.

Robertus
& Rollo

Guilielmus
Robertus
Guiscardus
Gellōis genus
Comites Blesenses.

Ludouicus nō
probatas.
Carolus
Simplex.
Odo
Robertus

Odonis frater
à Carolo interfectus.
Rodolphus
Ludouic. IIII
Caroli Simplex
filius.

Lotarius
Vgo Magnus
Parisien. dux
Francorum

Ludouicus V

TERTIVM FRANCORVM
GENVS.

VGO interea cognomento Capet quod capitia sic gallice appellata per iocum alijs auferre soleret, filius Vgonis Magni comitis Parisiensis. Cum Francorum ductaret exercitum, contra Carolum Ludouici patrum rebel- lans bellum gessit annos 1111. quem tandem in custodiam apud ciuitatem Aurelianensem misit, mortuoq; demum successit, ac regnauit annos 1111. Hunc siue huius patrem Dantes cur Ianium fuisse dicat nō satis scio, cum manifesto sit falsum, nisi forte Galli sic per iocum appellant eum qui pecuniariam aut macelli annonam nimium curet. Robertus Vgoni patri successit annos x x x 1111. qui sacerdotio prius erat addictus, quapropter non minore in regno quoq; religionis quam militiae studio tenebatur. Horas canonicas quotidie obibat, ferturq; ex eo prodigium in cuiusdam oppidi obsidione, irruptione hostium nūciata non prius occurrisse quàm cœptas horas absoluisset, ex quo & hostes nihilominus fugauit, & oppido corruētibus muris potitus est. Solebat & in ipsis horis plerūq; choro S. Dionysij interesse, amictuq; monachorū serico uti. Loca plura religiosa excitauit: apud Aurelianū cœnobium sancti Aniani. In sylua Aquilina sancti Me-

Vgo Capet

Robertus

- dardi, & sancti Leodegari in Viteraco castro, sancti Regalis in ciuitate Syluaneſi: apud Augustodunum, sancti Cassi cœnobia. Solebat & hymnos ipse componere. Quondam profectus Romam aræ basilicæ Petri chirographum obtulit, ubi responſorium erat cum musicæ ratione ab eo compositum, putantibus omnibus magnū aliquid dedisse, antequam res appareret: liberalis alioquin in pauperes: uerum clam uxore, quod reclamantem uideret. Ex Henrici ducis sine liberis morientis testamento Burgundiam adsecutus eam postea Landerico ad se pertinere dicentanti restituit. Henricus filius regnum deinde adsequitur, quanquam aduersante matre Constantia ad opes & auxilium Roberti regis Normandorum confugiendo. Cum eius postea successore bellum gessit: Aedem Parisij sancto Martini construxit: in qua ciuitate pauloante multa ædificia flagrauerant. Hoc tempore Burgundi ad Conradum Imperatorem defecere cum annos CXX . Gallis paruissent. Henricus cum regnasset annos triginta, moritur superstitibus liberis Philippo & Vgone, qui Magnus cognominatus est. Philippus primus huius nominis regnauit annos Quadraginta octo, ciuitatem Bituricensem à comite Arpino emit uiro strenuo pariter & religioso: qui ad expeditionem Hierosolymitanam una cum Petro eremita proficiscens pecunia maxime indigebat: nonnulli emptam ab Henrico patre dicunt. Vgonis Magni Philippi fratris inclytum nomen est in armis, inter duces & ipse sacre expeditionis. Ludouicus Philippi filius & hæres, cognomento Crassus ob uasti corporis molem, construxit sancti Victoris cœnobium prope mœnia Parisia. Cum ad extremum morbo premeretur ea fuit religione, ut exurgere ac obuam sacerdotibus eucharistiam ferentibus proficisci contenderit. Excessit anno regni uigesimo secundo, sex liberis relictis: Philippo qui equo lapsus interijt. Ludouico qui postea regno successit. Henrico Peluacensi præfule: Petro & Philippo Archidiacono Parisiensi. Ludouicus igitur post Ludouicum patrem regnauit annos Quadraginta octo. Hic ex uoto probante Eugenio Pont. qui tunc in Gallijs agebat, ad expeditionem Hierosolymitanam una cum Conrado Imperatore & ingenti multitudine profectus parum feliciter rem gessit: per Syriam siquidem iter faciens fame oppressus una cum alijs eodem anno domum reuertit re infecta. Cum iam sexagenarius liberis careret iussit omnes subditos uota pro sobole facere: quo factum est ut anno sequenti filium susciperet Philippum: qui postea Augustus cognominatus est, quod rem Gallicam auxerit: annos XLIIII . regnauit. Patris imitatus exemplum expeditionem eandem & ipse cum Ricardus Angliæ rege multisq; alijs principibus sumpsit. Itaque soluens à Brundusio & cum Saladino primum concurrente feliciter aggressus exitum habuit infelicem: cum in discordiam cum Anglo uenisset, domum & ipse re infecta reuertit, Angliæq; bellum mouit. Decimas imperauit, Innocentio IIII . una cum clero Galliarum reclamante: at ille iritatus magis etiam instabat. Itaque & Ricardum primo, deinde ipsius filium Ioannem in bello superauit. Sed & de Othone Imperatore uictoriam apud Belgas adsecutus. Victoriæ nomine cœnobium apud Syluanectum excitauit: ciuitatem Andegauensem dirutam restituit: ludæos omnes expulit: moriens anno Millesimo ducentesimo uigesimotertio, multa religiose legauit. Ludouicus Philippi filius nulla re alia clarus, quam quod sancti Ludouici pater, qui post eum regnauit, extitit: quanquam & ipse uita continentissimus fuisse traditur: Auenionem expugnauit, quod eum transitu à Biturigibus uenienti prohibuissent. $LVDODOVICVS$ puer in tutela matris Blanchæ relictus est non sine procerum indignatione, quod mulieri tantum regnum committeretur. Quapropter in eos coniuratum: re detecta Ludouicus coniuratis ueniam petentibus benigne concessit. Iuuenis adhuc non procul ab Isaræ fluuio cœnobium Montisregalis exstruxit collocatis in eo monachis Cisterciensibus. Quotidie Centum uiginti pauperes alebat: mendicos ulcerosos que manibus attrectando ad osculum usque dignabatur: uenientem ad se Henricum Angliæ regem summa comitate excepit: dimissa insuper ei Aquitania, ea lege ut Normandia, Andegauia, & Cenomano ipse quoque cederet: ob quas terras ingens olim inter Francos & Anglos contentio intercesserat: Engeranum maximum in eo regno uirum qui res administrabat, quod quosdam nobiles adolescentes leui de causa cruci adfixisset, exulare iussit in Syria, ubi opem ille aduersus Christianos quaesuit. Probante quoque Innocentio IIII . qui tunc in Gallijs aderat: ad expeditionem Hierosolymitanam cum Roberto & Carolo fratribus ac coniuge haud feliciter quam prior Ludouicus profectus est: ac primo Syriam

mo Syriam ingressus, Pelusium nunc Damiatam in Aegypto cepit, uarijsq; exinde prælijs cum Saracenis habitis, tandem superatus capitur: pro cuius redemptione Damiatam reddi necesse fuit. Domum deinde reuersus, omnes sceneratores Iudæos, aleatores, ac impia in deum uerba dicentes, discedere iussit. Petrum Britonum comitem, à quo bello laessebatur, simul cum eius auxiliari Henrico Angliæ rege superauit. Alteram postremo in Carthaginem contra Saracenos expeditionem tentauit: duobus secum filijs adolescentibus, & Theobaldo Campaniæ comite ductis: ubi prospere primum dimicauit. Deinde pestilentia passim castra occupante ipse una cum Ioanne filio interiit octauo Calendas Septembris M. C. C. L. X. X. cum regnasset annos quadraginta tres. Carolus interim frater subsidiariam classem in Africam ducens: ubi rem iam senescere ac omnia turbata uidit: pacem hosti certis conditionibus dedit. De Ludouico in super traditur & illud pietatis exemplum: cum C. C. milites à Saraceno captos è suis ipse redimeret, ac per hostis perfidiã luminibus postea priuatos animaduerneret, totidem cellas Parisij extruendas curauit, ubi ex uectigali eis assignato perpetuo alerentur. Quod adhuc Xenodocheum durat. Ex Margaritha Rendi comitis Prouinciæ suscepit mares quatuor, Ludouicum qui iunior decessit, Philippum qui post eum regnauit, Petrum de Alanone, Ioannem Niuernensem, Robertum Claromontensem comites: fœminas totidem, Isabellam Theodobaldo regi Nauarræ: Blancham Ferdinando Castellæ regis filio: Agnetem duci Burgundiæ: & Margaritam duci Brabantiae nuptas. Relatus est in catalogum sanctorum à Bonifacio octauo, cuius festum die colunt qua ex hac uita migravit. Philippus cum patre profectus in expeditionem Africanam, statim post eius mortem ad rem suscipiendam domum reuertit: ac Viterbio iter faciens Cardinales qui eo conuenerant Alexandro quarto Pontifi, defuncto consalutauit: cum Petro Aragonensi pro regno Siciliae nauali prælio conflixit, in quo superior etiam recepta Gerunda discessit: inter Genuenses & Venetos post longum & maximum bellum pacis author fuit: regnauit annos quindecim. Philippus cognomento Pulcher, & nominis & regni successor annos uigintiocto Iudæos expulit: graues cum Bonifacio inimicitias exercuit: sacris ab eo interdictus, quod eius nuncium ad expeditionem in Saracenos, regem alioquin lentum, acerbius exhortantem, in carcerem coniecerit. Quamobrem Sarram Columnam tunc forte Bonifacii inimicum ac profugum in littore Massiliensi cognitum ac redemptum à piratis cum ualida trîremi contra pontificem mittit: quem ille Angniæ in domo paterna captum Romamq; deductum in carcere necauit. Hoc tempore Flandrenses à rege Galliae defecerunt, & Templariorum ordo sublatus. Philippi filij tres omnes ex successione regnauerunt: Ludouicus primum cognomento Glutinus, annos duos. Deinde Philippus cognomento Longus annos quinque: postremo Carolus V. Ex quibus nihil aliud dignum memoria legitur, nisi quod Ludouicus Engeranum, quem supra nominauit, cruci adfixit. Iudæos quoque quos pater expulerat reduxit. Philippus Valeus filius Caroli comitis de Valeis, qui Carolus Philippi Pulchri regis germanus fuit: deficiente reliqua sobole uti proximus cognatus regno successit. Reclamante Eduardo Angliæ rege, ac Galliae regnum exoptulante iure Isabellæ filiae Philippi Pulchri, quæ Eduardo eius patri nupta fuerat: Philippo quoque Pharamundi primi Francorum regis lege se tuente, quæ iubebat ut uirilis tantum succederet proles. Itaque uentum ad arma: Anglus adscitis Flandrensibus prælio, ubi supra triginta milia cecidere, Philippum superat: eiq; Gesoriacum portum nunc Calesium abstulit. Philippus Viennensium principatum dicitur emisse. Huic successit filius Ioannes, qui cum ante omnia bellum cum Anglico instaurasset, ipse una cum Philippo filio capitur: dimissusq; certis conditionibus tributis, quibus minime stetit. Quare ab Eduardo postea terra mariq; magnis adficitur incômodis. Sed cum necq; æs alienum quod cum Parisiensibus pro sua redemptione contraxerat exoluere curaret: illi rebellauerunt duce rege Nauarræ, quæ tunc captum Parisij è custodia liberauerunt, exoluto tandè ære res cõposita. Tempore quo captus in Anglia tenebatur, Carolus filius regnũ administrabat: ubi primũ dimissus statim Burgundiã ob Philippi tunc mortẽ adsequitur: ante uero bellũ Anglicum cum rege Nauarræ pugnauit: quem deinde per insidias cepit. Caroli post hunc tres ex ordine successere. Primus Ioannis supradicti filius Burgundiã quæ patri obuenerat, fratri Philippo regendam dedit. Imperatorem Carolum ad se uenientem

Damiatam
In Saracenos
Syrie.

In Saracenos
Africa.

Philippus III

Philippus Pulcher
sub Bonifacio VIII

Flamingorũ
defectio.

Ludouicus
Glutinus X.
Philippus
Longus.

Engerannus
cruci adfixus
Philippus Valeus

Bellum cum
Eduardo
Ioannes rex
ab Anglis capitur.

Carolus V
Burgundiã
Philippo Caroli fratri cõcessa.

Carolus VI.
Leo Armenie
rex.

Carolus VII

Pragmatica
sanctio.
Ioāne puella
fortitudo

Ludouic. XI
Balua Cardi,

nientem magno sumptu excepit. Moriens Carolus & Ludouicum pueros comiti Andegauensi tutori commisit, e quibus Carolus sextus succedens, contra Flandrenses, qui descuerant, bellum gessit. Ad hunc in Galliam confugit Leo rex Armeniæ à Turcis expulsus, qui omnibus uis conatus est inter eum & Angliæ regem, inter quos bellum erat pacem componere, ut de communi consilio in Turcas iretur. Caterum Aruernos cum multis Aquitaniæ populis tumultuantes compressit, Iudæos expulit. Nouum in Gallia uectigal tentauit, cæteris consentientibus, Parisiis cum nonnullis alijs tantum reclamantibus ac penè tumultuantibus, necesse fuit ab incepto desistere, loco tamen uectigalis ei Francorum centum milia ex omni Gallia subsidio belli sponte tributa sunt. Dicitur & in mentis ualetudinem incidisse, cuius rei signa quædam ostendit. Nam contra Britones sine ulla belli causa de improviso cum exercitu profectus admirantibus illis: inde in Normandos iter faciens perterrefactus strepitu armorum militum suorum obuio omnis hostes putando necabat. Quapropter cura regni necessarijs tradita ipse tantum cerebrum purgare, melancholiam que iocis rebusq; alijs curare nitebatur. Pannonijs itemq; Constanti- nopolitano imperatori contra Turcas auxilia petentibus præstitit. Catherinam filiam Henrico Angliæ regi locauit, unoque tempore socer & gener (erat tum Philippus Burgundia dux) extincti sunt anno Millesimo quadringentesimo uigesimosecundo. Carolus septimus superioris filius bellum Henrici regis Angliæ Henrici filij diu sustinuit: cum ille Galliam iure suo exoptularer: tandem conciliatus insuper ei suppetias contra hostes tulit. Normandos bello oppressit: Rotomagum cepit, Burdegalenses rebelles diruit: Magdalenam filiam Ladislao Pannoniæ Boemiæq; regi locauit: Ludouicum filium Delphinum appellatum bis rebellem sensit, quod paterno ciuiliq; animo tulit. In Gallia concilio pragmaticam instituit sanctionem, rem quidem impiam ac pontificum potestati aduersam: per quam ipsemet Præsulatus cæteraq; officia sacerdotalia ius conferendi sibi uindicabat. Quondam dum in rerum statusq; esset turbatione, uenit ad eum uirgo nomine Ioanna, annorum uiginti, inter Gallos rusticos orta, dicentis se à deo missam eius causa tutandi status. Itaque more Amazonis terras obibat, exercitum ductabat: tandem à Burgundionibus ac Ioanne Lucemburgo capta, & Anglis diuendita ab eis cremata est, non tam hostili odio quàm quod magicam artem scemina uirili habitu & audacia præ se ferre uideretur. Ludouicus undecimus, Caroli septimi filius immitti uarioq; & inconstanti ingenio semper fuit, bis patri rebellis, & postremo Delphinatu fortunisq; omnibus priuatus ad Burgundiæ ducem Philippum confugit, apud quem decennio moratus frustra sæpe reconciliatione per oratores tentata. Dum ille sibi conscius ad patrem quanquam indulgentem uenire partim metueret, partim etiam dissuaderetur ab ijs qui regis æmuli fuerant, dissidiumq; optabant: patre interim defuncto regnum iniit, multis ab initio bellis agitur. Carolo fratri apud Burgundum agenti, & eius auxilio res nouas molienti, magna uis militum restitit. Ioānem Cardinalem Andegauensem Baluam cognominatum, quem ex humili loco ad eam fortunam euexerat: quod clam Burgundi partibus studere literis interceptis deprehenderet, capi iussit, ac annos ferè duodecim in custodia seruari: frustra per oratores à Paulo Pontifice repetitus, Sixti IIII. demum precibus condonatus cum Iuliano Cardinale S. P. ad uincula legato Romam uenit. Cum eodem Burgundo patre Philippo primum, deinde filio Carolo diuturnum bellum gessit, frustra Niceno Græco Cardinale atq; Legato rem componere studente. Cum Francisco Britannia Gallicæ duce habuit de finibus contentionem: unde periculosissimū omnium bellum ortum. Nam cum rex apud Turonē proceres regni in consiliū uocaret huius rei gratia, illi non pro rege, sed contra clam in eo coniurant, absentesq; alios ad id inducunt. Fuere autē hi capita. Carolus Biturigum dux regis frater, Carolus Philippi filius Burgundus. Franciscus ipse Britannus, Ioannes Borboniensis, Ioannes Alanconiensis, Ioānes Andegauensis Renati filius, Carolus Nemorsinorum, duces omnes. Præterea comites Carolus Andegauensis Renati frater. Cenomanorum Ludouicus Montispenserij, Ioānes Armeniacus, Ioānes Alebretensis, Ioānes Dunefinorū. Britannus igitur his fultus auxilijs, ne cōiuratio ante tempus detegeretur, dum se pararet pacē cum rege facturū simulat: dum agitur de conditionibus dux Borboniensis agrū uastare coepit: ex altera parte Burgundus ingenti exercitu ad Parisiū obsidendū pergit. Rex eo se uelociter recepit: cinctusq;

cinctusque ex omni parte ab hostibus, ducis Francisci Sfortiæ auxilium petijt, extemploque Galeatio eius filio cum magna manu adueniente ita resipiscere cœpit, ut iam hostes de inunda concordia cogitarent. Itaque Burgundus primum cæteros conciliauit, instituitque ut inuitati omnes in conuiuio iurarent se post illa regi fideles futuros. At hoc pacto post biennium res composita anno millesimo quadringentesimo sexagesimo sexto. Fuit Ludouicus ingenio uario ac inconstanti, sæpe Romanis Pontificibus contumax, idem cum aliis quid aduersi pateretur obsequentissimus. Cum diu sine liberis fuisset, tandem ex Carlotâ Lodouici Sabaudiensis filia Carolum octauum genuit, qui post eum regnauit, cuius uir-
 uente patre, Margarita Maximiliani regis filia pacta fuerat, qua postea abdicata, & Maxi-
 miliano post discordiam conciliato, Annam duxit, Francisci Britannia ducis filiam, ac pa-
 tris regni hæredem, repugnante ex Britonibus procerum parte, bellum usque sustinentium:
 Ex quo Carolus potitus omni Gallia, patre iam defuncto, ad antiquum regni Neapolitani
 ius ante omnia repetendum animum adiecit, ad quod etiam sollicitabatur à Ludouico Me-
 diolani duce ob inuisum sibi Ferdinandum regem. Igitur cum in tota Gallia, tum Britannia
 insula delectu habito, anno millesimo quadringentesimo nonagesimo quarto, mense octo-
 bri, cum equitum uiginti quinque, peditum quindecim milibus, instrumentorum quoque
 bellicorum curribus centum, regni uero principibus Philippo Sabaudia duce eius auun-
 culo, & alijs nonnullis iter ingressus per Alpes, ubi primum in Subalpina regione cum tan-
 ta multitudine apparuit, timor omnibus incussus, quod sciebant ferocissimam gentem non
 posse à maleficio contineri: præsertim cum in domibus ciuium habitarent, passimque cum
 familiaris miscerentur, homo non fuit qui non tam de re, quam de libertate, de pudicitia, de-
 nique de uita sollicitus fuerit. Ex Asta itaque urbe per fines Gallia Cisalpina Parmam
 uenit, inde in Ligures Apuanos, ac regionem Lunensem, ubi quæ ditionis erant Floren-
 tinorum, tradita sunt ei à Petro Medice oratore obuiam procedente. Inde Pisas petijt, quas
 in libertatem excitauit, ut in ipsa ciuitate narraui, postremo Florentiam, ubi aliquot im-
 ratus dies, tantum impetrata pecunia, saluis rebus, discessit. Inde Romam ubi appropin-
 quauit, Alexander sibi ac urbi timens, transitum primo prohibuit, deinde Romanis nolen-
 tibus bellum sustinere, admisit, pridie Calendas Ianuarij, ædesque diui Marci ad habitandum
 concessit, ubi se rex dies aliquot continuit, donec inter eos concordia iniretur. Petebat au-
 tem tria, molem Hadriani, obsidem filium Cæsarem cardinalem, & Turcarum regis fra-
 trem captiuum. Ex his ultima duo tantum cõcessa: Re hoc modo transacta, è uestigio Pon-
 tificem salutatum in Vaticanum uenit, apud quem in eodem palatio dies reliquos substi-
 tit, deque fide ac officio seruando, more principum Christianorum, præter omnium opinio-
 nem satisfecit. Nam eo animo dicebatur uenisse, ut statum etiam sacerdotum moribus cor-
 ruptum componeret in melius, conspirantibus præsertim ex patrum ordine nonnullis.
 Facti tunc demum regis causa cardinales duo. Gulielmus præsul Maclouiensis, qui inter
 regis comites fidissimus omnium uenerat, & Philippus Cenomanensis, ambo Britones.
 His obitis post dies uigintiseptem quam uenerat, rex per urbem mediam ordinibus mili-
 tum comitantibus discessit, tanto uestium discriminatarum, armorumque lucentium sumptu,
 ut Polybii commemoratio de aduentu Gallorum in Italiam sumptuoso, tum uersus Vergi-
 lianus de Senonibus fidem habuerit. Virgatis lucent sagulis: tum lactea colla Auro inner-
 ctuntur, Cæsar cardinalis obses è medio itinere aufugit. Ille usque Neapolim nullum hahuit
 aduersarium, cum Ferdinandus iunior rex (ut in rebus Sicilia dixi) metu aufugisset, Anto-
 nello principi Salernitano, qui Ferdinando seniori rebellis in Gallia secesserat, possessionem
 restituit, Columnensibus qui eum ab initio secuti fuerunt, Fundos cum multis circa oppi-
 dis dono dedit, limitesque ditionis eorum ampliauit. At Ursinorum factio quæ cum Neapo-
 litano conspirauerat, magno in metu uersabatur, sed paulo post facta mutatio, ut hi in gra-
 tiam redirent, illi uero ademptis ijs quæ acceperant, ab amicitia discesserint. Verum à Fer-
 dinando postea reuertente in regnum restituti, illi rursus depressi, quorum princeps Virginus,
 etiam in carcerem coniectus, ac extinctus est. Hoc in statu cum Carolus Neapoli menses ferè
 quatuor moratus esset, deficiente paulatim exercitu, ac partim morbis, partim cædibus debi-
 litato, iam sibi timere cœperat, eo magis quod Ludouicus dux, quæ cœpti iam pœnitebat, ac
 Veneti non æquo animo Gallos Italia inuasisse patiebant, omnibusque uiribus ad eum expel-
 lendum

Carolus VIII

Eius gesta

Iendum conspirauerant. Rex itaque cum redire in Galliam statuisset, Romam calendis
 Iunijs reperijt, pontifice uacua, qui de industria in Urbem ueterem secesserat. Deinde Pi-
 sis iter faciens, prope Parmam ad Tarum fluuium, Ludouici, Venetorumque occurren-
 tes acies habuit. Horum Franciscus Gonzaga, Mediolanensium uero Io. Franciscus Se-
 uerinas duces: legatus Venetorum Melchior Triuisanus, fuere. Equitum quoque ac pedi-
 tum numero ferè quinquaginta milia, maiorque diu in Italia non uisus exercitus. Galli nu-
 mero inferiores, sed uiribus ac instrumentis bellicis superiores extitere. Itaque pugna com-
 missa, pro eis uictoria non omnino incruenta stetit, ex quibus ferè mille, ex nostris uero
 duo milia cecidere. Inter quos hi principes fuere, Rodolphus Gonzaga, Francisci pa-
 truius, Rinucius Farnesius, Io. Picininus, Galeatius Regias, Robertus Strotius, Vincen-
 tius Corsus, Bernardinus Fortebrachius, quorum postea liberos Veneti memores officij,
 parentum loco succedere uoluerunt. Vxoribus uiduis etiam salaria constituere. Defun-
 ctos quisque suos per unius diei inducias honorifice tumulauit. Regij uero exercitus du-
 ces, duo potissimum Italici fuerant, Ioannesiacobus Triultius unus exul Mediolanensis,
 alter Nicolaus Ursinus Petiliani comes, qui ab initio belli captus, deinde dimissus, regisque
 militiae fuit authoratus. Verum ad Venetos in praelio transfugiens, causa fuit eorum aciem
 collabentem restituendi. Dum igitur integris adhuc rebus hostium prohiberi posset, per-
 mittentibus tandem illis, rex incolumis in Galliam penetrauit, ubi biennio post, morbo extin-
 ctus est, ætatis anno uicesimo quarto, regni quintodecimo, salutis millesimo quadringen-
 tesimo nonagesimo septimo. Corpore fuit breui, ore inuenusto, natura haud sane liberalis.
 Etenim nec Romæ basilicis, nec in toto itinere quicquam præterquam ea quæ supra dixi,
 Columniensibus donauit. Ingenio præterea magis bardo quam adroganti: nam cardinali-
 bus neque aduenientibus de more adsurgebat, neque discedentes adspiciebat. Procul alio-
 qui à cæteris uitjs, quibus plerique principes tenentur, religiosisque maxime hominibus
 deditus. Huic igitur sine liberis decedenti, Ludouicus duodecimus, dux Aurelianensis, ex
 stirpe regia, sine controuersia successit. Cui Carolus in Italiam proficiscens, regni totius
 curam delegauit, Astæque in præsidio dimisit. Hanc ille iure dotis auia ceperat, Nouariam
 insuper inuaserat, quam hostes post regis reditum multis mensibus obsederunt. Tandem
 fame coactis Gallis, cupidisque se ad suos recipiendi, ciuitatem certis conditionibus rece-
 perunt. Huic auus item Ludouicus Aurelianensis fuit, qui cum gratia & autoritate in
 regno magnopere polleret, à Io. Burgundia duce ob inuidiam interfectus fuerat. Quumque
 eius uxor Valentina Io. Galeacij uicecomitis filia uirago, multis lachrymis ac querelis in
 concilio proceres ad ultionem excitasset, bellum inter utrosque populos pestiferum est or-
 tum, quod in Gallia diu postea durauit. Huius Carolus filius olim in bello Anglorum ca-
 ptus, centum se milibus scutorum redemit. Mediolani deinde principatum post Philippum
 ducis mortem, iure matris hæreditario petebat. Verum cum nec illi nec postea filio Ludo-
 uico, quem ex matrimonio Cluensium ducum familiae suscepit, satis uirium ad id sibi uen-
 dicandum fuisset, res aliquandiu conticuit. Ludouicus enim paternis ipse simul & auitis
 laboribus ac periculis successit, primum regi Carolo suspectus, quod ad se hæreditas no-
 minis tanti post eum pertineret. In Britonum bello contra eum uenit, simulque cum toto ex-
 ercitu profligatus, uulneratusque inter iacentes uix cognitus fuit, in custodiam quoque du-
 ctus, post quadriennium uix amicis supplicantibus liberatus est. Rex deinde factus, An-
 nam à Carolo relictam illico duxit, dimissa ipsius Caroli sorore, quæ olim puero pacta fue-
 rat, Alexandro Pont. permittente. Nihilque prius aut antiquius habuit, quam ut animum ad
 res repetendas intenderet. Itaque anno regni secundo, salutis uero M. C. C. C. X. C. I. X. delectu
 habito, exercitum equitum peditumque ferè X. I. milium misit, qui Asta primū capta, Ale-
 xandriam propere uenit, ubi munitiones, roburque omne militum ducis Ludouici fuerat: qua
 celerius omnium opinione in potestatem redacta, nihil cunctatus Ludouicus, cum thesauro
 quem antea præmiserat, in Germaniam ad Maximilianum Cæsarem eius necessariū con-
 fugit, cedereque ad tempus maluit furori hostili, quam licet posset, fortunam periclitari. Galli
 Mediolanum ingressi, quanquam à cædibus & rapinis temperauerunt, nausam tamen (uti solent)
 ac fastidium ob morum discrepantiam generantes, sexto quam uenerat mense expulsi fuere, ac Lu-
 douicus reuocatus. Rex igitur maioribus rem uiribus aggressus, contra rursus exercitum
 mittit,

Franciscus
Gonzaga
Galli uictores

Venetorum
gratitudo

Ludouicus
XII.

Anna uxor

mittit, qui non minori potentia munitum repperit hostem apud Alexandriam ei occurrentem. Pugna commissa Ludouicus ab Heluetiorum peditatu, quibus maxime fidebat, proditus ac captus, unam cum toto regno in manus hostis uenit. Ascanius item Cardinalis eius frater, qui cum CCC. equis suorum, partim ciuium Mediolanensium aufugerat, a Carolo Vrsino in itinere comprehensus, iussu Venetorum, regi quocum illi confederati erant traditus est. Rex itaque ambos custodia adseruari iussos, breui deinde tempore ex humanitate atque misericordia latius uagari, ac mitius tractari ex eorum dignitate permisit. Ascanium etiam post Alexandri mortem ad noui creationem Pontificis Romam unam cum Rothomagensi remisit, qui post hanc calamitatem nouos adhuc in Italia tumultus si per eius mortem licuisset (nam biennio post ex pestilentia decessit) excitauerat, adeo multis indocilis est quies. His gestis Ludouicus post biennium Neapolitanum insuper regnum Francorum diu familiae debitum reposcere statuit. Verum cum Hispaniae regem propinqui sui causam tueri paratum aduerteret, cum eo transegit, ut regnum ipsum inter se diuiderent. Igitur exercitus armatorum X. milium ab eo missus, nullum usque Capuam habuit resistantem. Ea demum uiribus atque operibus post dies aliquot expugnata atque direpta est, armatis tantum in ea caesis omnibus. Inde Neapolim procedens, sine contentione illico rege Frederico fugiente obtinuit, antiquis illius legibus, & ciuium iuribus seruatis: proceribus etiam regni in antiqua possessione permittis. Hispanus uero Apuliae ac Calabriae partes uno tempore eadem facilitate accepit. Verum non diu res inter eos quieta fuit, de finibusque statim certatum, ubi Gallus succubuit, ut in Hispania latius narratum, non tam uirtutis inopia, quam ducum negligentia: quum omnes gentes nouerint eam gentem uetere belli gloria florere, & in sequentibus temporibus maximo Christianis praesidio fuisse, nec ullum hodie magis nomen Turcarum natio potentissima metuat. Hoc igitur in statu res Gallicae in Italia uersantur, in Gallia uero pacatissime ipsius Ludouici uirtute ac prouidentia: cuius ea est animi moderatio, ut cum ablata signa referre, & aduersus hostes se facile uindicare posset, quieti tamen uniuersorum (quod ita res exposceret) suam ad tempus posthabuerit ambitionem. Fredericus autem primo in Aenariam, deinde in Galliam ad regis misericordiam confugit, ubi pro regis dignitate susceptus, quadriennio post excessit.

Ascanius
Maria

Fredericus
rex

BRITANNIA

BRITANNIA quae Albion a ueteribus etiam appellatur, Diodoro ac Straboni, forma triangulari, lateribus inaequalibus, ac tribus erecta promontorijs est, Cantio, Heleno, & Orcha. Sita etiam e regione Galliae, circuitu. XXXII milibus stadijs Straboni, duobus millibus passuum Caesari, duobus mil. ac sexcentis Bedae. Longitudine uero DCCC. Latitudine, CCC. milibus Plin. Tellus frugifera, pecore abundans, auro, argento, ferro, plumbo, pellibus, macipijs: canibus etiam uenaticis praestantibus. Straboni, Diodoro etiam stanni uena, quam iuxta Helenum promontorium effodiunt, quod nunc Cornubiam uocant, adhuc ea durante, Caesar uero sic describit. Insula natura triquetra, cuius latus imum est contra Galliam: huius lateris alter angulus, qui est ad Cantium ad orientem solem, inferior ad meridiem spectat. Huius latus tenet circiter millia passuum quingenta. Alterum uergit ad Hispaniam, atque occidentem solem, quae ex parte est Iberniam dimidio minor, ut existimatur, quae Britannia, sed pari spatio transmissus, atque ex Gallia est in Britanniam. In hoc medio cursu est insula quae appellatur Mona. Com plures praeterea minores obiectae insulae existimantur, de quibus nonnulli scripserunt, Dies continuo XXX. sub bruma esse noctes, Nos nihil de eo percontationibus reperiebamus, nisi certis ex aqua mensuris breuiore esse quam in continenti noctes uidebamus, Haec Caesar. Solinus scribit in ea nasci paruas ac decolores margaritas, ex quibus Iulius Caesar thoraca fecit, quem Veneri genitrici dicauit. Tacitus in uita Agricolae, Britanniam aurum & argentum ac alia metalla gignere scribit, & oceanum margaritas, sed subfuscas & liuetes. Cicero tantum ab his uidetur dissentire in epistola ad Trebatium, ubi eius insulae sterilitatem commemorat: ut ne scrupulam quidem argenti in ea reperiri dicat. Praeterea nec muscam. Nos tamen hodie & diuitias in ea maximas, & musicam absolutam conspiciamus, eamque a paucis antiquitus aditam, nunc mercatoribus nostris ita frequentatam, ut XXXI. die nunquam tabellarijs ex ea frequetes adferantur. Oleo uinoque carent, pro quo ceruisia utuntur, quam ab Hispanis Plinius repertam dicit: pecore maxime abundant, lanisque mollissimis, quoquo

De situ et mo
ribus Britan
niae

e uersus

uersus exportatis, magno insulae compendio, quod signum, simul & cornua bouum ingentia, coeli temperatioris, uerū humidioris est. Nam insulae ferē omnes humidiores, tepidioresq; continente sunt. Ea demum causa, quod Germaniae uel Galliae quaedam loca minus septentrionalia sunt frigidiora. Viuaria animalium ad tria milia in tota insula cernuntur, damis & cuniculis ex parte magna referta, tum pro mœnibus palis circūsepta ligneis, Iuuentus uenationis, tum sagittandi studio tenetur, quo sese quotidie exercent. Cignos ad Tamesis ripam, nō minus quatuor millibus cōtinuo nutriunt. Rex ad mille ferē homines domi alit, Sumptus eius annuus ad marcas Britānicas X. milia. uectigal XC VII. milia, DCLXVII. quod partim ex portorijs, partim ex procerū censu, tertio ex agrorū locationibus cōstat. Gulielmus enim rex, de quo postea dicam, deuicta Britannia, omnem agrum fisco addixit, tantū exceptus is quem ipse tum eius successores sacerdotibus, religioniq; adsignarunt. Caterū educit in bellum, armatorū XL. milia, mēsem ei totū sine stipendijs militantiū. Defuncto rege, qui armis potētiōr fuerit, potitur. Insulam totam sicuti olim in tria promōtoria seu tres angulos, in totidem deinde regna diuiserunt, ubi Cantium & Londinum Anglitterram appellat, quae loca maritima uersus Galliam & humaniora continet, ex Anglis Saxonibus appellata, quia eam partem occupauerunt. Deinde ad latus occidentale Scotiae regnū, ubi insula ingēs Caledonia, & mare Caledoniū illi uicinū, Ptolemaeo ceterisq; geographis ponit. Quae pars ab Anglitterra mōtib; est arduis diuisa, simul & duobus maris euripis LX. passuū milibus inter se distātibus, qui uado trāsiri possunt, insuper & muro à Seuerō principe cōstituto. Scotiam Angli Albanā uocabāt, Ptolemaeus Britannā minorē, nam reliquā maiorē appellat. Rufus uero Britannā secundā nominat. Reges Scotorū se liberos semper fuisse iactāt. Anglici contra, eos aliquādo tributarios extitisse ferunt. Gens bello ferox, & arcu ualida, alioquin hospitālis, ac bifariam distincta: in proceres primū, quod ruri & in uillis habitent, Scoti syluestres appellantur. Regem ad bella comitantur, muneraq; regni tutelae subeūt. Reliqui mercatores & opifices sunt, qui urbes frequentant. Reges eorum Iacobi appellati iam nunc usq; sextam generationem, arces habitant munitas. Metropolim unam sanctum Andream habent. Tertia pars Britanniae uersus Iberniam Vuallia dicitur, ubi Brigantes quondam populi fuerāt, simul & Helenum promontorium, quod nunc Cornubiam diximus uocari, ubi stannū effoditur. Vuestualliam uero partem Vualliae occidentalem dicunt quod Vuest occidentem appellant. Vnde & Vuestofaxones, & Vuestoangli etiam uocantur. Distincta haec pars ab Anglia ex orientis parte uallo ingenti, quod Offa rex fecit, à septentrione haec, à meridie uaga fluminibus à Britannis uocatis. Regnum igitur Vualliae usq; ad Eduardum. III. M. XXX. incolume fuit. Is demum sublato rege, locum omnem Angliae regno subiecit, Cui regis filius natu maior (quem principem uocant) praeficitur. Diuisa est rursus insula in tribus XXXII quas Scheras uocāt, cum totidem praefectis. Ciuitates praecipue atq; antiquae, Cantium cui comes praeficitur, Eboracum cui dux, Londinū ubi regia ad Tamesim fluuium, reliquae nouis ac Barbaris nominibus. Hodie uero in codice fisci, metropoles in toto regno duae descriptae. Prima Cantuariensis subditas habet Londinensem, Roffensem, Cicestrensem, Vinctoniensem, Oxoniensem, Vellensem, Batoniensem, Lincolinensem, Serasbitensem, Vigorniensem, Erfordensem, Conuentrensem, Licofeldensem, Noruicensem, Heliensem, Maneriensem, Assariensem, Asloriensem, Laudanensem, Bangorensem, Eboracensis altera metropolis: habet Dunelmensem, Carolensem: Cādīdacaesā. Aedes uero parœchae ad XX. milia ferūtur. Has omnes simul cum praesulatus concessum regi iam ex ueterata licentia, tum quod longe sepositus, sine iussu Pontificis dispensare. Insulae autem Britanniae minores, primum inter Angliam & Iberniam, Mona nunc Man à Britannis uocata regi Scotiae subiecta, altera Anglesia nunc dicta regi Angliae. Iberniam uero ipsa Ptolemaeo uocatur, Plinio autē Iuerna, dimidio minor quam Britannia Caesari. Hodie Irlandia barbaris appellata. Pars quae Angliae propinquat, humanior, reliqua ferino cultu, ligneis ac stramineis utens aedificijs, bona etiam pars simul cum pecore in campis ac cauernis degūt, discalciati ferē omnes, ac latrocinijs dediti. Metropolitanum tantum Armachanum praesulem habent, quem primatem appellant. Tellus nihil omnino fert, praeter frumentum & equos uectorios praestantissimos, quos ubi nos uocāt, celeriores Anglicis: quorū qui molliores ingressu, cādīdioresq; sunt, Asturcones antiquitus uocabantur, quod ex Asturibus Hispania ueniret: nunc uero ex proxima eis Britannia: soli natura mutata. Iberniam suis & ipsa laeta sanctis, praesertim praesulibus Malachia, Cataldo

Britannicus
ager fisco ad
dictus omnis.
Diuisio in tria
regna

Scotiae regni
Caledonia

Vuallia

Vuestuallia
Vuestofaxo
nes.
Vuestoangli

Tribus xxxij.
Cantium
Eboracum
Londinum
Tamesis flu.
Metropoles
duae.
Cantuariensis
Eboracensis

Mona insula
Iberniam

Armachanus
metropolitae.

Equi

Cataldo, & Patricio, qui Christianos eos fecit, deinde Scotiae praesul: Gulielmo Ocham praedicatoro illo dialectico ordinis Mi. sub lo. XXXII. Insuper Cardinale Armachano, qui anno M.CCC.LIII. multa doctrina scriptisque uoluminibus claruit. Hinc orientem & septentrionem uersus Orcades in orbem constituta numero XXX. Plinio, Regi Scotorum subiecta, ultima uero Thyle orbis habitati.

DE POPVLIS AC REGIBVS BRITANNIAE VARIIS

RELIQUAM deinceps Albionis insulae historiam usque in hodiernum diem ex annalibus eorum exceptam prosequar. Primum Beda Britanniam appellatam simul & habitatam esse dicit à Britonibus colonis, ex proximo Aquitaniae littore, quae gens Armoricarum est: nam & Plinius Armoricam appellatam fuisse Aquitania dicit. Post haec Pictos in Iberniam (quae tunc à Scotis tenebatur) tempestate appullos, ibique postquam aliquamdiu consedissent, unam cum Scotorum auxiliis partem Britanniae septentrionalem occupasse, atque eo pacto tres in ea insula populos, antequam à Romanis dignoscerentur, fuisse. Pictos enim Angli nominant populos è Sarmatia europea prope oceanum profectos. Danos uero ex Dacia proxima, quam illi Daniam uocant, olim Cimbricam Chersonesum. Sed prima initia penè fabulosa, dicunt enim Albionam quandam Syriae regis filiam unam cum XXXII. sororibus, interfectis ab se uiris, à patre expulsam, in haec loca appulisse, nomenque insulae de suo Albioni dedisse. Coniugia deinde sibi ac sororibus expetisse, ex quibus nati sunt homines quidam proceri atque immanes. Hos deinde pullos à Bruto fuisse, qui & Britanniam ab se cognominauit. Hunc igitur Brutum Ascanij Aeneae filij ex Syluio nepotem ferunt fuisse, liberosque genuisse tres, qui totidem sibi regna constituerunt. Locrum, à quo Locria. Cambrum, à quo Cambra, nunc Vuallia, & Albanactum, à quo Albania, quae Scotia post ea dicta est. Locrus igitur fratribus superstes, solus Britannia potitur, post quem Maddan annos quadraginta, deinde post Memprius filius Malyn fratre interfecto: huius deinde natus Ebraticus annos sexaginta: condidit duas urbes, Caerbranke ultra Vmbram, alteram uersus Albaniam Montisagned. quae nunc dicitur Castrum puellarum. Brutus deinde filius annos duodecim. Leil, qui condidit Caerleil. Rudibibras, annos uigintinouem, condidit Cantium, Vinctonium, & oppidum montis Paladur, quod Cosconium dicitur. Bladud condidit Caerbladud, quae nunc Bladum dicitur. Leyr annos sexaginta, condidit Lencostrum. Post quem Cunedagius fratre Morgano interfecto, regnauit annos trigintatres, quo tempore Roma dicitur condita. Kinellus deinde filius, post quem magna regni discordia inter fratres nepotesque multos annos tumultuantes, quousque Dunuallus ex regia Britonum stirpe, collecto exercitu, seditionem diremit, interfectisque regibus, ipse successit annos quadraginta. Hic instituit, ut ad templa confugientes salui essent, sepultus in aede Concordiae quam crexerat. Belinus ac Brennus eius filij fuere, quibus inter se dimicantibus Brennus superatus, ac mox Allobrogum auxilijs redintegratus, rursus praelio congregitur: pacificati tandem matris interuentu, Brennus quidem fratri Britanniam cessit, ipse in Italiam cum exercitu uenit: eumque dicunt fuisse, qui Gallorum dux Senonum Romam cepit. Suruintbartheruk Belini filius regem Dacorum, qui apud Cimbricam Chersonesum sunt, tributum consuetum dare negantem, interfecit, cui filius Scutelinus, deinde Sifellius, huic quoque Biuarus filius, cui Dauius frater, deinde Moruidus, Gorbanius, Artgallus, Elidurus, Gorbauias, Morganus, Cumanus, Idualas, kiuo, Gerontius, Eteillus, Coillus, Porrex, Cherin, Fulgerius, Eldanus, Androgeus, Vrianus, Bledulo, Coap, Cennus, Sifilius, Bladebred, Archinal, Eldel, keddidion, kederthius, Samuel, Peninfil, Pir, Capnir, Digneilus, Hely. Hic tres suscepit liberos, Cassibellianum, Lud, & kenidnum, quorum maior natu Lud Londinum aedificauit. Cassibelliani tempore Iul. Caesar in Britanniam traiecit, eamque tribuariam fecit. Themiantius, kendelnus cuius tempore natum dicunt dominum nostrum, Ginderius, Armingus, qui tributum olim à Caesare imperatum, Romanis negauit, ex quo Claudij principis eo cum classe aduenientis, bellum sustinuit. Aluiragus, Melrius, quo tempore rex Pictorum Albaniam deuastauit. Coillus cui successit filius Lucius primus Christianus, anno salutis CLVI. missis in Britanniam ab Eleutherio Pontifice, Fagato & Damiano uiris religiosus atque doctis, qui regem cum omni familia apud Trinouatium urbem baptismate abluerunt, quem secuta deinde maxima pars regni est. Tempora condita, & sacri ritus celebrari. Extincto demum rege sine haerede, uarie fluctuatam est inter pro-

Cataldus
Patricius
Orcades
xxx.
Thyle.

Britones
primi

Picti
Dani.

Cimbrica
Albina

Brutus

Locrus

Cambrius

Albanactus

Maddan

Ebracius

Caerbrälce

Montisagned

Caerleil

Cantium

Vinctonium

Cosconium

Bladum

Lencostrum

Kinellus

Dunuallus

Belinus

Brennus qui

uenit in Ita-

liam.

Londinum à

Lud aedifica.

Iul. Caesar

Armingus de

bellatus à

Claudio.

Lucius pri

mus Chri

stianus.

- Seuerus* ceres, donec Seuerus Imperator eo cum exercitu profectus, primo quidē uicit, sed mox repullus magna suorū strage fuit. Murum cōstituit inter Deieram & Albaniam, hoc est, Scotiam, qui Romanos fines à Britannicis tueretur, cuius adhuc dicunt uideri uestigia. Carētius post uarios tumultus Lucio successit, haud magno inter Britānos loco natus, qui ex urbe Roma imperāte Antonino Bassiano profectus, paulatim loca maritima inuadere cœperat, quo sublato mox à Romanis legionibus, Britāni maturaure successorem creare Asclepiodotum Cornubiæ ducem, qui Alexium ducem Romanorum cum tribus legionibus sustulit. Huius tempore Maximianus Hercules missus à Diocletiano principe, in Britannia uniuersaq; Gallia Christianos uarijs supplicijs adfluxit. Asclepiodotus interim ab eius nepote interficitur. Cui Coel successit, qui Coelestriam oppidum condidit. Constantinus Cæsar ab urbe mittitur, cui ea loca cum Gallia obuenerant, Britannia Romanis pacauit, regnumq; id solus administrauit, ducta in matrimonium Helena, Coel regis qui ante eum regnauerat, filia. Ambrosius tamen hanc stabularij, id est, cauponis filiam fuisse dicit. Cui successit Constantinus magnus, cuius gratia Anglici postea reges imperiali diademate sunt usi. Hoc igitur Romæ imperium ineunte, Octauius dux Suetiorū regnum occupauit, interfecto Trahero Helenæ auunculo, quem Constantinus regem in Britannia fecerat. Hic usq; ad Gratiani Valentiniāq; tempora feliciter regnauit. Post quem Maximianus eius gener, Constantini magni auūculus, rem Britannicam inuasit, cum quo Codanus Octauij regis filius, ut iustus hæres, bello congressus, tandemq; pacificatus paribus auspicijs rem administrauit, amboq; expeditione sumpta in Galliam, Romanum imperium infestauerūt multis subiugatis populis, Imperatorq; iam in Gallijs Maximianus habitus, demum per prodicionem à fautoribus Gratiani principis interficitur. Codani interea iussu, Diuotus dux Cornubiæ, quæ Maximianus discedens regno præferat x i. milia uirginum in Galliam ad militum matrimonia misit, quæ ab exercitu quem Gratianus in Galliam contra Maximianū miserat, ad unam omnes interfectæ fuerunt. Interea is qui à Maximiano in Britanniam ad resistēdum Gratiani militibus missus fuerat, regnū occupante, paulopost interficitur. Griauus uero ac Melgo duces Britannici regnum & ipsi inuadētes, contra Scotos, qui Britanniam uastabant, à Romanis frustra auxilia petierunt. Quare indignati, murum quem à Seuero principe factū diximus, deiecerunt, Romanosq; finibus expulerunt. Inter hæc Cōstantius quidam tumultus Britannia sedat, regnumq; adsequitur. Huic ex Romana coniuge tres fuere liberi: Cōstans, Aurelius & Ambrosius. Cōstans se primum deo cœnobioq; dicans, mox regnum repetēs à Vortigerno Gerseorum rege, qui regnum adripuit, de medio tollitur. Hoc tempore Engisto duce, Saxones nouas quærentes sedes in Britanniam applicuere, qui quanquam minime Christiani, à Vortigerno in regni partem excepti sunt, auxilioq; ei contra Pictos & Scotos fuere. Didonis insuper dicuntur usi astutia, ut agrum mercati quantū pellis bubula operiret, hac in tenues postea diuisa partes, urbē cinxerint in gyrum, quā sua lingua à pellis nomine Tangrastel nominauerunt. Mox Engisti filio cum alia classe superueniente, omnia compleuere, regem Vortigernum paulatim commercijs ac cōuiujs delinuerunt, ut in matrimonium Engisti filiam duceret, reclamante Lupo tunc præfule sanctissimo. Britanni itaq; fessi, ad filium Vortigerni cōfugiunt. Is præstantior quàm pater indole, Engistū per colloquium circumuentum capit, locaq; omnia occupata dimittere cogit. Quorū omnium euentus longe antea Vortigerno, à quodam uate Merlino prædictus fuerat. Is enim more philosophi, nationes eas Britannicas ac Gallicas peragrabat, abstinentia singulari, multaq; uera prædicebat. Aurelius inter hæc regis olim Constantij filius regnum adsequitur, qui ante omnia patris fratrisq; Constantis cadem ulturus, Vortigernum bello persequitur, superatumq; potestremo interficit. Deinde ad fugandos Saxones conuersus, Othonem Engisti filium ad Eboracum obsessum, supplicem ad se uenire coegit, cui nō solum ueniam, sed regni partē quam Cathenesiam uocant, concessit. Interea agrotantem Aurelium, Saxo quidam à Pascensio Vortigerni regis filio inductus, ueneno inter medicinas de medio sustulit. Cui successit Vther, qui Occam Engisti filium interfecit. Huic deinde Arturus qui bello magna gessit, reliquias Saxonum confregit, Noruuegiam, Daciam, Gallia partē, Pictos, Iberniam, Scotiā, omnem denique Britanniam cum adiacentibus insulis ac pelagis perdomuit. Lucium ducem Romanorum in Britanniam uenientem, cum toto exercitu deleuit. Domi quoque luculentus mēsa inter proceres utebatur rotūda, ne quod his discrimen ex ambitione foret. Ipse tandem

tandem in bello contra Madredum occubuit. Hoc tempore anno salutis D XLII. uarij generis ac factionis in Britannia principes per annos LX. fuere. Arturo enim Constantius successit. Deinde Aurelius Vortiporius, Malgigo, Carentius, Comanus, Hely, Caduanus, Caduallo, Baduallo drus, Etebertus, qui regnauit apud Cantium, quo tempore Sanctus Gregorius Pont. Augustinum uirum sanctitate praditum, in Britanniam Euangelij causa misit. Deinde Coduanus, post hunc Atelstanus primus e gente Anglorum his temporibus in Britannia parte, quam occupauit, regnare cepit. Echeualdus autem in reliqua insula Eteberto successit. Sycobertus eius filius regni haeres, natum & ipse Egbertum successorem dimisit, qui fratris filios, quos patre extincto educabat, pueros necauit. Egberti Lotarius frater ac successor, in bello contra Saxones occubuit, quos fratris filius contra eum duxerat. Post eum Edricus Egberti filius, Deinde Vadredus anno DCCX. Deinde Egbertus alter, Etebertus, Egfridus, Cudredus, Vadredus, Saxonum alia manus hoc tempore uenit Cerditio duce, qui superato Vadredo, regnum tenuere in parte insulae occidentali, ex quo Vuestofaxones appellati: & hoc pacto Cantiae regnum quod annos CCCXLV. steterat, ad eos translatum. Huic Cericus, Ceualinus, Colricus, Coluphus, kingulphus, qui primus dicitur Christianus fuisse. Chineualcus qui templum Vinctoniense construxit, Sexburga, Estuarius, Cadualdus, qui post annum tertium regno deserto, Romam Christi causa profectus a Cuniperto Longobardorum rege comiter susceptus, moxque a Sergio Pontifice factus baptizate Christianus, Petri nomen adsumpsit, ac ibi decessit, in Petri Basilica sepultus, Iuo singulos Britaniae lares, Sancto Petro singulos denarios quot annis pedere iussit. Cenobium Glaston construxit. Demum imitatus Cadualdum, suadente Eteburga uxore, concessit Romam, relicto regno, ubi cultu plebeio priuatus ac pauper Christi causa consenuit, anno salutis DCCXXVII. Deinde Atelardus, Curredus, Sigebertus, Sinulphus, Butricus, Egbrutus. Ad reges Saxonum reuertor, qui in eadem insula regnabant, Post mortem siquidem Engisti primi eorum regis, anno salutis DCCXLVII. successere Daale, Eteiria, Etefridus, Eduinus, Connusus, Osualdus, Osnoy, Esuinus, Egfridus, Alfridus, Ofridus, kiuredus, Oslricus, Eolimphus, qui monachum egit, Eburtus, Ostulphus, Adeualdus, Alredus, Abalredus, Alnoldus, Ofredus, Aidulphus, Ofstrutus, Olle. Praterea Cribat, Viba, Cerilus, & Peandes, Penda qui & Christianus, Volferus, Etefredus, qui monachum egit, kenredus qui Romam Christi causa profectus est, Ceokedus, Adeluoldus, Beouredus, qui ab Offa rege fugatus est. Offa rex memorabilis, qui Vuestofaxones in Britania subiugauit, Templum Batoniense fundauit, ubi & diademate redimitus est. Sancti Albani cenobium construxit, ipsius eo corpore translato. Post eum Egfridus filius kenulphus, qui cenobiu de Vinchetorabe edificauit, keuelmus, Eolmephus, Bernulphus. Dani postea huius partem regni, quae confinis est Scotiae, ubi Eboracum, occupauere multos annos, de quibus populis supra narraui. Rursus ad Saxones per Edredum regem reuersum. Anglorum autem reges Cadualdus rex Christianus, deinde fidei desertor, Corualdus, Sigisbertus, qui etiam Christianus. Anna quatuor filiabus sanctis memorabilis, Sexburga, Eteburga, Eteledreda, Virburga. Post hunc Stelterus, Eteualdus, Adulphus, Alnoldus, Beorra, Eteledidus, Etebertus, martyrio clarus coniugis iussu tolerato. Edimundus martyriu & ipse sub Danis passus, pro sancto colitur. Nunc ad Butricum redeo Vuestofaxonum regem, quem supra nominaui. Hic enim eiusque successores in Viloshire, Barakshire & Dorfen quibus olim praefuit praeful Ghibornensis, nunc autem Sarenis regnauerunt. Butrico igitur Egbrutus filius successit, qui expulsus a patre, ad Offam regem conlugit, inde in Galliam: defuncto patre ad regnum restitutus, anno DCCC. imperante Carolomagno, inter principes laudatos inuentus est, ut qui bello regnum Vuestofaxonum ampliauerit, insulamque uniuersam in potestate redegerit. Regibus alioqui regnare permittis, ad extremum cum Danis infeliciter pugnauit, Cuius successor Edeluulphus regna omnia quae pater subiugauerat restituit, tantum sibi occidentalium Saxonum regno retento, decimas omnium fructuum deo beataeque Mariae offerri iussit. Romam deinde profectus ad Leonem IIII. minorem filium Alfredum secum duxit, & tributum duorum denariorum a singulis exactum domibus, quod hodie quastoribus apostolicis eo missis pensitant, primus beato Petro obtulit. In reditu Iudit Caroli Calui filiam duxit, pauloque post diem apud Vinctonium obiit, ubi & sepultus est, Cui tres ex ordine filij successere, e quibus ultimus Alfredus,

S. Greg.

Atelstanus
rex.Vadredus
Saxonum alia
manus.Vuestofa
xones.Templum Vin
ctoniense.Cadualdus
qui & Pe
trus.Iuo denarium
sancto Petro
addixit.Saxonum
reges.

Offa rex.

Templum Ba
toniense.Cenobium
S. Albani.

Dani

Anglorum
reges.Anna felix
iiij. filiabusEtebertus &
Edimundusmartyres.
EgbrutusEdeluulp.
sub leone

iiij. Pont.

Alfredus

Tributu duo
rum denario/
rum.

GEOGRAPHIA

- Oxoniensis schola.* is qui cum patre Romæ fuit, studium literarum Oxoniæ instituit. Cœnobîa plura cōstruxit, apud Adelingeniam, apud Vinctonium, apud Caphtoniam uirginū cœnobium. Tempus dicitur trifariam dispertisse, ut octo horas legendo, orando, meditando, animo tantum traderet. Totidē regni negocijs, reliquas corpori. Auidissimus insuper lectitandi, studiorumq̄, quanquam idiota, librosq̄ propterea plurimos in suam linguam conuerti fecerat. Eduardus Segnior cognomēto, anno M. C. C. C. patre quidē Alfredo literis inferior, potentia tamen & dignitate maior, Danos qui multos annos Angliam ferē omnē opprimebant, bello expulit, plures suscepit liberos, Atelstanum nothum, & Edimundum: Edredum, & Edimum ex matrimonio, Filiam uero Carolo Crasso Imperatori locauit, eius mater Etelfrida post primum partum semper abstinuit à uiro, inq̄ beatarū numero conscribitur. Atelstanus Edimundum adolescentem in nauigio sine remige fluctibus perdendum uno tantum comite permisit. Ille præ dolore sese in medios fluctus præcipitem dedit, à comite cadauer exportatum, ac in urbem reductū. Atelstanus uero facti pœnitēs VII. annis facinus expiauit. Constantinū regē Scotorum & Vallengium sub regibus Angliæ misit, aliquot cœnobîa cōstruxit. Edimundus frater regni hæres reliquias Danorū expulit, exceptis hæredibus, quos ut indomitos Melcolino Scotiæ regi, cum eo tractu quē occupauerāt, concessit. Interfectus demū à latrone quodam tumulatur à S. Dunstano abbate apud Glaston, cuius templum dotauerat. Regno frater alter Edredus successit: felix duorum commercio sanctorum, à quorū altero Odone Præsule Cantuariensi sumpto diademate, initium regni auspiciatus est, ab altero Dunstano abbate apud Vinctonium contumulatus. Eius filius Eduinus ab eodem sancto, regni item diadema accepit, Dunstanum uero impellente Algina concubina, ob cuius consuetudinem ab illo obiurgabatur, in exilium misit, ob quā rem regno & ipse pulsus à suis est, surrogato Egdro, siue Edgardo fratre, qui remp. ad ocium & quietem reducere conatus est, fures & grassatores maxime infectatus, usque etiam animalia noxia. Nam Caduallia regi tributum quottannis CCC. luporum imperauit, classē insuper ad tutandam oram maximam comparauit. Filium postremo Eduardū III. in regnum instituit inuita Alfrida nouerca, quæ cum filium Eceldredum adhuc septennem regnare cuperet, Eduardum uenatione fessum, poculū propinando excepit, alium uero incautum confodit. Hunc igitur apud Gerson sepultū pro martyre colunt. Eceldredus itaq̄ per parricidiū regnum iniens, iam inde à puero indolem ignaui principis diuino Dunstano dare uisus est, quod quondam dum sacro fonte ablueretur caca uerat. A Danis multa passus est. Regnauit Londini, ubi apud ædem S. Pauli tumulatus est. Filios è prima coniuge suscepit, Edium Ferreum latus, sic enim appellabatur & Ecelstanum: è secunda filia ducis Normandiæ, Alfredum & Eduardum regem, qui in Normandia exulauit. Edius ferreum latus successit parte procerum Cuntone Daciæ regem præferente, qui olim regnū inuadens, ab Eceldredo expulsus fuerat. Itaq̄ singulari certamine cum Edio concurrens, cum se inferiorem conspiceret, cessit hosti, quem cum postea Edricus interficeret. ac Cuntoni caput facturus rem gratā referret, ab eodem facinus detestante, obtruncatur, haud absimili exemplo Dauidicæ mansuetudinis, animaduerso Saulis capite. Edius igitur Eduardum genuit, qui exul in Pannonia decessit. Et Margaritam Scotiæ reginam, unde Matildis nata, regis Henrici primi uxor Augusta. Cunto interfecto Edio, regnauit Londini annos XX. uniuersam Angliam, Scotiam, Daciam, Noruuegiam obtinuit, Cœnobîa quatuor cōstruxit. Tria ordinis sancti Benedicti, quartum diuini Eduardi regis. Suanum filium Noruuegiæ, alterum Daciæ regem constituit. Anno M. Romam cum Christi causa petisset, ingentia dona Petri Basilicæ obtulit. Domum deinde reuertēs, pridie Idus Nouembris extinctus est, ac Vinctoni sepultus. Aroldus eius filius nothus successit, contra quem Alfredus Eteldredi filius natus maior, qui exulabat, cum classe ueniēs, humaniter primo exceptus, mox à Cantij duce captus atque oculis priuatus est, eius uero comites ad unum necati. Andebundus Cuntone filius legitimus, fratrem Aroldum refossū in mare proijci iussit. In cōuiuio quondam tantum uini exhauserat, ut repentino extinctus ceciderit. Quater in die dicitur epulas regias apparasse, tantum gula imperante. Eduardus III. Eteldredi filius, quem dixi apud Normandos exulare, ad regnum accersitus, sanctitate ac miraculis clauit, uxorem cum duxisset, nunquam attigit. Matrem Euinam ob pudicitiam suspectam, ex Vinctoniensis Præsulis consuetudine, ablati omnibus bonis in cœnobîū relegauit, quā illa infamiam postea miraculo soluit.

soluit, nudis supra ignitos uomeres plantis ambulando. Quare Eduardus facti poenitens, eam restituit: regnavit annos. **XXIIII**. Sepultus in aede Vuenonon quam ipse construxerat. Decedens sine liberis, Gulielmum Normadiae auunculum suum regni dimisit heredem. Aroldus dux Vuestofaxonum id annu usurpauit, Gulielmus cum exercitu Angliam ingressus, Aroldum in praelio interfecit, quod causa mortis fuerit Alfredi cognati sui Etelredi filij, quodq; haeres ipse in testamento fuisset. Dicitur nocte quae pugnam praecessit, Normandos uigilijs precibusq; uacasse, ac contra, inimicos uino & cantibus. Traditur insuper eum pro cera statura, uastisq; uiribus fuisse, tum uenatorem maximu, adeo ut **XXX**, circa uillis, templisq; dirutis, syluas coalescere ubi feræ alerentur permisisset, poena capitis eas attingentibus indicta. Omnem praeterea agrum confiscauit, ut ex illo sint ferè omnes in ea insula regi uectigales. Varijs quoq; moribus fuit. Templorum modo euersor, modo conditor. Nam coenobia plura extruxit in Com Sutlaxon, ubi pugnatum fuerat, alteru de Berdinondsay prope Londinu. Tertiu apud Seuy haud longe ab Eboraco. Excessit anno salutis **M.LXXXV**. regni uero **XXXI**. conditus in coenobio Cadani, quod ipse excitauerat, reclamante quodam milite, quod eum locum ab eo per uim abstulisset. Ex quo necesse fuit Henrico filio, qui tunc aderat, centum libris militi traditis, uexationem & infamiam redimere. Eius liberi plures, partim in Anglia, partim in Normandia successere. Fuit hoc tempore S. Osmundus praesul Sarenfis, regis cancellarius. Gulielmus iunior patri successit in Anglia: cum Roberto nauata maiore, cui Normadiae principatus obtigerat, quiq; contra eum exercitum iam ducebat, transegit pacitione tributis. Auaritiae maxima laborauit infamia, ut qui uectigalia Praesulum templorumq; plurimorum usurparet. Ex quo decedentis spiritus ab Eucelino uiro sanctissimo dicitur uisus coram sancto Albano Angliae proto martyre poenas scelerum dare Henricus primus cognomento Clericus fratri successit, Matildem Scotiae regis filiam duxit, diuo Anselmo tunc Praesule Cantuariensi nuptias conciliante, ex qua Gulielmum & Matildem genuit. Robertum fratrem hostem habuit, quem in bello captum, oculis auulsis, in custodia pedore mori coegit. Hic ille Robertus, quem supra memorauimus, quiq; decora multa in Hierosolymitana expeditione dicitur gessisse. Henricus praeterea Scotorum ac Vualliae reges sibi subegit, Hely Praesulatu decorauit, coenobium apud Redyung erexit. Nouum item Praesulatum apud Celeul constituit. Excessit in Normandia cum regnasset annos trigintaquinque. Stephanus eius nepos ex filia Matilde imperatrice, Henrici Imperatoris filius regni haeres fuit, sepultusq; in coenobio Stenersyrum, quod ipse construxerat. Henricus II. ex Augusta genitus uir maximus regno successit, ut qui Scotiam, Iberniam, Insulas Orcadas, Normandiam, Aquitaniam, Cenomanos, Pictauos, Vasconiamq; suo adiecerit imperio, quam gloriam scelerata deinde cade diui Thomae Praesulis Cantuariensis obscurauit, quod facinus coram duobus legatis ab Alexandro III. missis, quibus obuiam ex bello, quod gerebat in Ibernia profectus est, excusa uis, tanquam minime ab se iussum. Addita nihilominus expiatio, ut ducentos tunc armatos in Hierosolymitanam expeditionem mitteret, ipse uero primo quoque tempore ad eandem proficisceretur, quod minime praestitit. Sed & Heraclio patriarchae Hierosolymitano, pro auxilio tunc amissae urbis ad eum profecto, pecuniam est pollicitus, dictitans se saluis regni sui rebus discedere non posse. At ille, ducem, ait, qua rimus, non pecuniam, probrisq; in eum multis iactatis iratus discessit Ricardus eius filius ad expeditionem Hierosolymitanam profectus, Anno **M.C.LXXXI**. cum Philippo Galliae rege, alijsq; principibus classem coniunxit. Pulsus tempestate in Cyprum, cum portu prohiberetur, iratus insulam eam sibi subegit. Post haec aliquot expugnatis oppidis in discordiam cum Philippo ueniens, soluto bello, rebusq; infectis in Angliam reuersus est. Cum Guidone Lusignano rege quodam Hierosolymitano atq; expulso conuenit, ut sibi Cypru haberet, ac ei iura regni Hierosolymitani traderet. In reditu captus ab Austriae duce, Henrico Imperatori custodiae traditur, qui dum pluribus rebus insimularetur, omnia diluit crimina, ex quo liberatus est. In obsidione demu castru de Chalionelo percussus interiit, cu regnasset annos **X**. Ioanes eius filius comes Meretonij cu graui bello a Ludouico Galloru rege premere, de quo in Galliae historia dixi, ex uoto Angliam Iberniamq; Rom Pont. uectigales fecit, ut auri marchas **LXX**. quotannis penderet, an. salutis **M.C.CVII**. Henricus III. eius filius puer octo annoru succedens, temp. annos **LVI**. feliciter administravit, praeterq; qd cu regni proceribus semel in discordiam

Gulielmus

Normandi

S. Osmundus
praesul regis
cancellarius.Gulielmus iunior
EucelinusHenricus
clericus.S. Anselmus
MatildisStephanus
Henricus IIS. Thomas
martyr.

Ricardus

Ioannes rex
Ixx. marchas
Rom. Pont.
quotannis.
Henricus III

GEOGRAPHIA

- inde ad certamen uenit. Ipse cum fratre Ricardo rege Alemaniæ, & filio Eduardo capti fuerunt, donec res composita. Huius anno tertio facta translatio Thomæ martyris, per Stephium Præfulem Cantuariensem. Quinq; dierum festo celebrato, omnibus accedentibus, toto itinere comeatus subministrati, ac uini riui, siphonesq; dispositi. Hoc etiam tempore quidam Iudæus cum apud Teuksburi in cloacam sabbato cecidisset, ob diei obseruationem extrahi noluit. At comes eius loci nec insequente die permisit, ob dominicæ diei reuerentiam, ex quo extinctus est. **Eduardus IIII.** Henrici supradicti filius, an. M. CCLXXII. Scotos subegit, ac rebellantes deinde memorabili pugna ad officium reduxit, ubi dicuntur cecidisse hostium ad LX milia, Anglorum uero tantum septem milia. Quapropter imperandæ pecuniæ gratia, concilium, quod parlamentum uocant, Londini celebratum. Hoc tempore ordinis Prædicatorum professores tunc primum in Angliam uenientes, castra Baynarbi mercati sunt, & Iudæi omnes expulsi. Vixit annos XXXIIII. sepultus apud Vuestmon, cui filius **Eduardus V.** cognomine kaeruaruan apud Vuestmon accepto diademate successit. Corpore decorus, animo nequaquam, quippe qui magis uoluptarios homines, quam regni proceres audiuerit. Isabellam Galliarum regis filiam duxit, cuius postea filium hostem habuit, proq; discordia cõponenda, uxor ad fratrem profecta est. Eduardus à Vallensibus ad quos confugerat captus, in concilio procerum regno deijcitur, qui breui post tempore, dum ex eo loco ad alium transfertur, pluribus in eius liberationem conspirantibus, ueru ignito à tergo transfixus interiit, cum regnasset annos XX. **Eduardus VI.** eius filius adolescens, patre uiuente, ac iam deiecto, ad regnum delectus, annos L. quibus regnauit, longe alius à patre, maximum decus uniuersæ Britanniarum peperit. Philippum Gallorum regem apud Flandriæ portu bello nauali superauit, desideratis ex eius exercitu triginta milibus. anno M. CCCVIII. Benedicto XI. frustra sæpe damnante, ac utriusque paci studente. Alteram uero cladē post annos XLIII. ei apud Calesiū intulit, quod oppidum longa obsidione unā cum Philippo & filio cepit, quos certis conditionibus dimisit, quibus illos deinde minime stantes Parisiū usque obsedit. Alij dicunt Philippum captum, & in custodia in Angliā extinctum, deinde ad sepulturam remissum. Ex illo igitur Gallis imperatum usque ad certum tempus, certaq; summæ tributum quotannis Angliæ regi p̄dendum, quod minime obseruatum. Hoc tempore fuit **Ioannes Haucutus** Anglicus, qui domi & in Italia res plurimas bello gessit. **Ricardus II.** Eduardi filius admodum puer, quod male rem administraret, à regni proceribus fame necatus est. **Henricus III.** cognomento Bollyntybroke dux Erfordensis, regnauit annos XIII. Imperatorem Cõstantinopolitanum in Angliam uenientem, magnifice excepit. **Henricus V.** eius filius expeditionem in Normandos suscipiens, primum castrum de Harfleur cepit, reuertens per Picardiam, ac ab ingenti Gallorum exercitu interclusus, ferro uiam aperuit, ex eis undecim milibus interfectis. Rursus postea altera expeditione eos aggressus, Rothomagum, adiuuante Carolo Gallorum rege, cuius filiam Catherinam in matrimonium duxerat, cepit atq; diripuit. Anno M. CCCXXIIII. Proceres uero qui cum eo in prima expeditione exierunt, fuere duces Clarētia, Glonæ, Oxoni; comites Marchia, Himling, Veruik, Caron: Domini Leroos, Pherū, Vyllughby, Fizbug, Talbot, Haringdon, Burdeueny, Rodulphus, Leuel, & alij complures. Inter hos autem Talboti magna uirtus, & in armis gloria commemoratur, qui cum Arturo Gallorum duce congressus, magnas hostiū strages edidit, postremo in obsidione Burdegalæ unā cū filio interfectus. Decessit **Henricus VI.** apud Parisiū anno regni XI. **Henricus VI.** eius filius infans nouē mensiū successit, accepto ex Cardinale Vinctoniensi apud Vuestmon diademate. Calesium armis Philippi Burgundi peti tum uis suorum tutatus est. Normandiam quam pater acquisiuerat, amisit. Margaritam Renati regis Andegauenſis filiam duxit, ex qua Eduardum suscepit. Hic igitur **Henricus** qui graue bellum suorum sustinuit, & ad ultimum expulsus est, cuius rem gestam paucis enarrabo. Duæ eiusdem regiarum familiae factiones fuerant, altera signo rosæ albæ utebatur, altera rubræ, quæ fuerat Henrici: qui dum regnabat, ducis Eboracensis alterius factionis armis petitus, primum quidem in prælio uictor fuit, occubente ipso duce cum bona procerum manu. Ab Eduardo autem Marchiæ comite ipsius ducis filio paternum exercitum redintegrande capitur, custodiaq; Londini traditur. Interim **Ricardus** comes Veruik, qui patri prius Eduardi studebat, accepta postea in matrimonium Henrici filia, de eius liberatione cogitabat,

bat, ac cum rege Gallia Henrici adfina, ac eius uxore Margarita, & filio Eduardo, qui apud regem exulabant, clandestino inito consilio de improviso Londinum cum maximo uenit exercitu, Henricum liberat, Eduardus fugatur: qui nec multo post mutata iterum fortuna, rursus comparato exercitu, conciliatoq; sibi fratre Ricardo, qui alteri studebat parti, Anno millesimo quadringentesimo sexagesimosecundo, die Iouis sancti, rege absente, Londinum armatus ingreditur, ac Henrico qui delectus habendi gratia discesserat, cum comite Veruick, multisq; procerum armis aduersus uenienti, cum exercitu occurrit, & apud sanctum Albanum praelio asperrimo commisso, fit superior, Henricus capitur, ac iterum custodia traditur. In praelio ex Eduardi partibus tria tantum milia desiderata, hostium multo plura. Londinenses fortunam secuti, cum pro quo uictoria steterat, magna gratulatione exceperunt. Interea uxor Margarita & Eduardus filius reliquias exercitus reuolentes, bellum rursus mouent, in quo Eduardus cum omnibus ferè copijs occubuit. Margarita cum nonnullis proceribus capitur, ceteri ferè omnes uenia donati, ac missi. De Ricardo comite, & eius fratre supplicium sumptum. Reginam benigne tractauit, optima oblata conditione, si manere uellet, At illa ad suos in Galliam redire maluit. Henricus interim in carcere, audita suorum rursus strage, ob animi dolorem dicitur periisse. Vir mitissimus, & aequi seruantissimus, ac omnia passus quæ peior fortuna potest. Quapropter pro sancto colitur à plerisque, à nonnullis uero ut imperita simplicitate animi præditus, taxatur: ut est hominum consuetudo, pleraque sæpe non boni consulere. Eduardus autem superatis hostibus, sancti Pauli templum salutatum de more nouorum regum solenni pompa processit, ceteraque pacata præter Caesum habuit, quod tandem auxilijs Caroli Burgundi, cui sororem Margaritam locauerat, adsecutus est: pro quibus meritis ei postea contra Ludouicum regem suppetias tulit: præterea tributum pendere solitum condonauit. Vir fuit alioqui ingenio manuq; promptus. In bello sæpe militis partes obibat, paruaque manu ingentes hostium copias fudit. Erga uictos clementia fuerat Cæsariana: præterea liberalitate magnitudinèque animi reliqua, tum in administrando prouidentia par summis ac laudatis principibus. Reliquo tempore *xxv*, annorum, quibus regnauit, pacificus uixit. Decedens duos in tutela Ricardi fratris liberos dimisit, quibus ille necatis regnū inuasit, Cuius parricidij gratia infensus populis Anglorum animos ad defectionem sollicitauit, Henrico *vii*, prælato, tunc exule ex Henrici supradicti factione, à quo bello petitus, ubi spes nulla fuerat, sumpto capiti diademate (tanta fuit illi usque ad extremum ambitio) in praelio dimicando interfectus est anno regni *iii*. Henricus *vii*, qui nunc regnat, rem suscepit, Anno. *M. cccc. lxxiii*, cuius felicitatem cum humanitate coniunctam laudat. Fortunam belli præter primum paucis ante annis magno Britannia fauore periclitatus est, eiectione Petro, qui Eduardi ultimi se filium finxerat, similem Pseudophilippi apud Macedonas, & Alexandri apud Iudæos commentus historiam. Procerum enim nonnullorum, tum Maximiliani Cæsaris apud quem agebat auxilijs coniunctis, in Angliam ingressus est, ac in praelio captus: maxima deinde principis clementia dimissus, inter Aulicos uersabatur. Sed cum iam rursus res nouas moliretur, iterum captus est, & in carcere necatus. Post hæc Henricus Scotia regem generum sibi adsciuit, Ferdinandi quoque regis Hispania filiam quæ nato ducta fuerat, eo extincto alteri filio Henrico locauit. Rationem sumptuum à Ludouico rege exposulauit, quos ipse ac eius antecessores in auxilia Gallorum fecissent, resq; nō procul ab armis aberat: cum inter eos transactum, ut ea quotannis pensionibus certis exolueretur. Primus præterea regū hoc tempore qui oratores de præstando officio Iulio nouo Ponti miserit, maxima in Apostolicam sedem obseruantia significatione. Inter oratores uero eius, & Hispania regis, inter sacra de se dēdo orta est contentio, quæ etiam sub Alexandro cœperat. Iulius quanquam rem minime cognouit, locū honoratissimum Anglis pro tempore adiudicauit.

Margarita
uxor

Henricus
VII

Finis tertij libri.